

UNIVERZA VLJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Simon Lindič

**Protiuporniško delovanje sil Isaf v Afganistanu z vidika asimetričnega
vojskovanja**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2011

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Simon Lindič

Mentor: doc. dr. Vinko Vegič

**Protiuporniško delovanje sil Isaf v Afganistanu z vidika asimetričnega
vojskovanja**

Magistrsko delo

Ljubljana, 2011

Protiuporniško delovanje sil Isaf v Afganistanu z vidika asimetričnega vojskovanja

Magistrsko delo obravnava protiuporniško delovanje sil Isaf v Afganistanu, pri čemer je proučevanje protiuporništva omejeno na vidik asimetričnega vojskovanja, v časovnem smislu pa je analizirano predvsem obdobje 2003–2011. Mednarodna skupnost je v preteklosti zelo optimistično gledala na rešitev afganistanskega problema, sedaj pa se ta vse bolj spreminja v gordijski vozel, ki ga sile Isaf zaradi težav pri soočanju z asimetričnim vojskovanjem upornikov ne znajo in ne zmorejo presekat. Isaf ima v svojem poslanstvu definiranih več ciljev, ki obsegajo področja zagotavljanja varnosti, obnove in razvoja ter izvajanja oblasti. Uspešnost doseganja teh ciljev je odvisna od uspeha protiuporniškega delovanja, katerega glavni cilj je vzpostavitev varnosti in stabilnosti. Ker se pripadniki sil Isaf pri zagotavljanju varnega in stabilnega okolja v Afganistanu spopadajo z vse večjimi izzivi, je glavni cilj proučevanja v magistrskem delu ugotoviti, ali je protiuporniško delovanje sil Isaf sploh uspešno. Analiza obsega proučevanje asimetričnega vojskovanja afganistanskih upornikov, proučevanje pomena protiuporniškega delovanja za doseganje poslanstva in ciljev sil Isaf, primerjavo ciljev protiuporniškega delovanja sil Isaf in ciljev delovanja upornikov ter centra gravitacije obojih in proučevanje uspešnosti protiuporniškega delovanja sil Isaf ter uspešnosti delovanja upornikov v Afganistanu. Ugotovitve kažejo, da je protiuporniško delovanje sil Isaf neuspešno, saj postaja Afganistan vse bolj nevarna in nestabilna država, vzroke za neuspeh protiuporništva pa gre iskati v asimetričnem vojskovanju upornikov, ki se nasprotno od protiuporniškega delovanja Isafa izkaže za uspešno.

KLJUČNE BESEDE: protiuporniško delovanje, uporništvo, asimetrično vojskovanje

Counterinsurgency of ISAF forces in Afghanistan from asymmetrical view of warfare

The dissertation deals with counterinsurgency of ISAF forces in Afghanistan, the study is limited on asymmetrical warfare in the period from 2003 to 2011. In the past the international community was very optimistic about solving the Afghanistan problem, but now the problem has evolved into a Gordian knot that ISAF forces due to asymmetrical warfare are not able to cut. ISAF has many objectives defined in their mission, which include the domain of security, rebuilding and development and execution of authority. The success of achieving these objectives depends on the successful operation of counterinsurgency. The main objective of counterinsurgency is to maintain security and stability. ISAF forces are dealing with bigger challenges every day while trying to maintain safe and stable environment, which is why the main aim of dissertation is to establish whether the counterinsurgency of ISAF forces is successful at all. The analysis deals with asymmetrical warfare of Afghan insurgency, the value of counterinsurgency for achieving the objectives of ISAF forces, the comparison of objectives of counterinsurgency of ISAF forces and objectives of insurgency and center of gravity of both and the success of counterinsurgency of ISAF and operations of insurgency in Afghanistan. Findings show that the counterinsurgency of ISAF forces is unsuccessful, because Afghanistan is becoming more and more unstable and dangerous; we can find the cause for failure in asymmetrical warfare of the insurgency, which is, contrary to counterinsurgency of ISAF, very successful.

KEY WORDS: counterinsurgency, insurgency, asymmetrical warfare

KAZALO

1 UVOD	8
2 METODOLOŠKI OKVIR.....	10
2.1 Predmet proučevanja.....	10
2.2 Cilj proučevanja.....	11
2.3 Hipoteze	11
2.4 Metodološki pristop	12
2.5 Struktura magistrskega dela.....	13
3 OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV	14
3.1 Protiuporniško delovanje	14
3.2 Uporništvo	15
3.3 Uspešnost.....	16
3.4 Asimetrično vojskovanje	16
4 ASIMETRIČNO VOJSKOVANJE IN UPORNIŠTVO V AFGANISTANU	18
4.1 Značilnosti asimetričnega vojskovanja.....	19
4.2 Oblike sodobnega asimetričnega vojskovanja.....	21
4.3 Uporništvo v Afganistanu.....	24
4.4 Talibani	28
4.5 Oblike in metode delovanja upornikov.....	31
4.6 Asimetrično vojskovanje upornikov	34
5 UMESTITEV PROTIUPORNIŠKEGA DELOVANJA V POSLANSTVO SIL ISAF	36
5.1 Zgodovina delovanja sil Isaf.....	36
5.2 Poslanstvo in cilji sil Isaf	38
5.3 Smernice protiuporniškega delovanja Isafa.....	42
6 PRIMERJAVA POSLANSTVA, CILJEV TER CENTRA GRAVITACIJE SIL ISAF IN AFGANISTANSKIH UPORNIKOV	45
6.1 Poslanstvo in cilji afganistanskih upornikov	45
6.2 Primerjava poslanstva ter ciljev Isafa in afganistanskih upornikov.....	47
6.3 Primerjava delovanja Isafa in upornikov ter njihovega centra gravitacije	49
7 USPEŠNOST PROTIUPORNIŠKEGA DELOVANJA SIL ISAF IN USPEŠNOST DELOVANJA UPORNIKOV	53

7.1 Primerjava uspešnosti protiporniškega delovanja sil Isaf in uspešnosti delovanja upornikov	53
7.2 Razlogi za neuspešnost protiporniškega delovanja sil Isaf.....	58
8 SKLEP	62
9 LITERATURA	66

KAZALO TABEL

Tabela 5.1: Operativni načrt sil Isaf	39
Tabela 7.1: Žrtve med pripadniki mednarodnih sil v Afganistanu	55
Tabela 7.2: Število žrtev med pripadniki mednarodnih sil v Afganistanu, povzročenih z napadi IED	56

SEZNAM KRATIC

ANA – Afganistanska nacionalna vojska

CIA – Centralna obveščevalna agencija

IED – improvizirana eksplozivna naprava

Isaf – Mednarodne varnostne sile v Afganistanu

Nato – Organizacija severnoatlantskega sporazuma

OEF – Operacija trajna svoboda

OMLT – Operativna skupina za mentorstvo in povezavo

OZN – Organizacija združenih narodov

PRT – Skupina za obnovo province

SV – Slovenska vojska

SVNKON – Slovenski kontingent

VB – Velika Britanija

ZDA – Združene države Amerike

1 UVOD

Nemirni Afganistan je bil v poletju 2011 prizorišče številnih pomembnih sprememb. Afganistanske varnostne sile so prevzele nadzor nad pokrajino Bamidžan¹, s čimer se je pričel proces tranzicije, v kateri bodo sile Isaf odgovornost za varnost v državi postopoma prenašale nazaj na afganistanske sile. Generala Petraeusa, guruja protiupornišтва in poveljnika Isafa je na poveljniškem mestu zamenjal general Allen, kar pomeni, da se je zamenjava poveljnika Isafa izvršila v kritičnem momentu, ob startu tranzicije in ob istočasnem začetku postopnega umika tujih vojakov iz države. Talibanski uporniki so ob vsesplošnem stopnjevanju nasilja v državi v roku enega tedna izvedli kar dve eksekuciji najtesnejših zaveznikov afganistanskega predsednika Karzaija² in s tem še dodatno prispevali k destabilizaciji razmer v državi. Ob vsem tem se postavlja vprašanje, ali je Isaf res uspešen pri doseganju svojega poslanstva v državi, na kar domnevno kaže začetek postopnega predajanja pristojnosti nazaj v roke afganistanskim varnostnim silam, ali pa so afganistanski uporniki dejansko tisti, ki so uspešni in so sile Isaf zaradi njih ter zaradi nezmožnosti zoperstavljanja njihovemu asimetričnemu vojskovanju prisiljene v umik iz Afganistana, tranzicija in predaja odgovornosti nazaj v roke Afganistancem pa je le krinka, pod katero se skriva neuspeh Isafa.

Sile Isaf so v Afganistanu prisotne že od konca leta 2001. Mandat za delovanje na osnovi sedmega poglavja Ustanovne listine Združenih narodov so dobile z Resolucijami 1386, 1413 in 1444, njihovo ustanovitev je predvideval tudi Bonski sporazum, podpisan decembra 2001, s katerim je bila oblikovana začasna oblast v Afganistanu (Vegič 2005, 94–95).

Nato je vodenje izvajanja operacije prevzel leta 2003 in Isaf vidi kot ključno komponento angažiranosti mednarodne skupnosti v Afganistanu pri pomoči afganistanskim oblastem za zagotavljanje varnosti in stabilnosti (Nato 2011).

¹ Afganistanske sile so tako prevzele nadzor nad prvo pokrajino, temu bo sledil tudi uraden začetek prenosa oblasti v pokrajinah Kabul in Panšir ter v pokrajinskih prestolnicah Balk, Herat, Helmand in Lagman (MMC 2011a).

² Uporniki so udarili v samo srce afganistanskega režima ter med drugimi ubili tudi predsednikovega brata. Afganistanski predsednik Hamid Karzai ni bil še nikoli v bolj brezizhodnem položaju (Videmšek 2011a).

Vendar je varnost v Afganistanu očitno nekaj, kar je zelo težko doseči, saj se varnostna situacija v Afganistanu v zadnjih letih le še slabša. Glavni razlog za to so uporniki, ki pri afganistanskem doseganju varnosti in stabilnosti predstavljajo vse večji problem, s tem pa pomen protiuporniškega delovanja v Afganistanu dobiva vse večjo težo.

Protiuporniško delovanje in uporništvo v Afganistanu sta zato v zadnjih letih zelo pogosta tema razprav v svetovni in slovenski strokovni javnosti. Prav tako je misija v Afganistanu zadnje čase zelo aktualna tema tudi v slovenski laični javnosti. Razlogov za to je več, eden poglobitnih je prav gotovo vloga SV v okviru sil Isaf in nov izziv – prevzem lastnega OMLT-ja. To in dejstvo, da je v Afganistan napotenih vse več pripadnikov mednarodnih sil, situacija tam pa se kljub temu ne izboljšuje, temveč se še slabša, je zadosten razlog za polemike in tudi skrb v javnosti.

Ko se je OZN leta 2001 odločil za izvajanje mirovne operacije Isaf, je le malokdo pričakoval takšne izzive na poti k varnosti in stabilnosti v Afganistanu. To so bili drugi časi in rešitev afganistanskega problema se je takrat zdela dosegljiva. Videti je bilo, da si bo od konfliktov izmučeni Afganistan končno le nekoliko opomogel.

Vendar se je stanje v Afganistanu zasukalo v povsem drugo smer. Mednarodna skupnost je leta 2003 po Natovem prevzemu vodenja Isafa pozitivno gledala na rešitev afganistanskega problema po scenariju, kakršnega si je zamislila. Nihče pa ni za mnenje vprašal afganistanskih upornikov.

Danes, osem let kasneje, je razpoloženje mednarodne skupnosti vključno z večino članic zveze Nato in sodelujočih v silah Isaf veliko bolj pesimistično. Pred leti v uporništvu niso videli tako velikega problema, kot ta dejansko je. Na to kaže dejstvo, da v poslanstvu sil Isaf v preteklosti protiuporniško delovanje ni bilo posebej izpostavljeno; kot primer lahko navedem, da v času mojega delovanja v operaciji Isaf v letih 2005–2006³ ni bilo v poslanstvu operacije niti z besedo omenjeno protiuporniško delovanje.

Časi so se spremenili in poslanstvo sil Isaf se danes začne takole: »Isaf v podporo vladi Afganistana izvaja operacije na celotnem ozemlju Afganistana za zmanjševanje zmožnosti in volje uporniškega delovanja« (Isaf 2011a).

³ Od julija 2005 do februarja 2006 sem opravljal dolžnost poveljnika voda SVNKON 4 Isaf v Afganistanu.

O drugačnih časih lahko govorimo tudi, ko analiziramo delovanje SV v Afganistanu, saj je bil 14. kontingent Slovenske vojske v silah Isaf neke vrste prelomnica v delovanju slovenskih vojakov v Afganistanu, ker je Slovenska vojska prvič prevzela odgovornost za vodenje pehotnega bataljona Afganistanske nacionalne vojske. Skupina za mentorstvo je afganistanski bataljon prevzela novembra 2010. S tem so pripadniki SV aktivneje vključeni v protiuporniško delovanje.

V okviru mentoriranja OMLT sodeluje pri opravljanju rednih nalog bataljona, kar pomeni, da slovenski pripadniki delujejo brez omejitev in da se bodo po potrebi tudi bojevali, da se zaščitijo, pri čemer pa opravljanje bojnih nalog ni osnovni cilj njihovega delovanja (Slovenska vojska 2010, 8–10).

Vključenost pripadnikov SV v delovanje sil Isaf in s tem v protiuporniško delovanje je tudi glavni razlog, da sem se odločil za magistrsko delo, ki je pred vami. Slovenska vojska se namreč pri delovanju v Afganistanu srečuje z vsemi glavnimi akterji proučevanja magistrske naloge – predstavlja eno izmed oboroženih sil, ki s svojim sodelovanjem prispeva k protiupornškemu delovanju sil Isaf, pri tem pa se ob izvajanju nalog na območju odgovornosti posredno ali neposredno srečuje z asimetričnim vojskovanjem upornikov.

2 METODOLOŠKI OKVIR

2.1 Predmet proučevanja

V magistrskem delu sem proučeval protiuporniško delovanje sil Isaf v Afganistanu. Ta tematika je izredno obsežna, zato sem proučevanje omejil na vidik asimetričnega vojskovanja. V časovnem smislu sem se omejil predvsem na obdobje 2003–2011 (obdobje Natovih sil Isaf). Brez teh omejitev bi bila analiza preširoko zastavljena in preobsežna, posledično pa tudi pomanjkljivo izvedena.

Odločitev za predmet proučevanja mora biti upravičena tudi z vidika družbene relevantnosti in aktualnosti. Ta pogoj je definitivno izpolnjen, razlogi za to so deloma nakazani že v uvodu. Protiuporniško delovanje sil Isaf v Afganistanu z vidika asimetričnega vojskovanja je tema, ki je družbeno relevantna in aktualna iz vsaj dveh vidikov – z vidika svetovne javnosti in z vidika slovenske javnosti. Dejstvo je, da je bilo

delovanje sil Isaf v Afganistanu v preteklih tednih in mesecih pogosto na agendi razprav slovenske in svetovne javnosti. Razlogov za to je več, z vidika svetovne javnosti je eden poglobitvinih prav gotovo varnostna situacija v Afganistanu, ki se kljub povečevanju števila pripadnikov mednarodnih sil ne izboljšuje⁴, kar je vse večji problem za mednarodno skupnost in še posebej za zvezo Nato. To je tudi eden izmed razlogov za razprave v slovenski javnosti, vendar gre tukaj glavni povod za razprave iskati v vlogi Slovenske vojske v okviru sil Isaf in prevzemu lastnega OMLT-ja, saj so zaradi tega pripadniki SV aktivneje vključeni v protiuoporniško delovanje, kar hkrati pomeni tudi aktivnejšo vključenost v samo asimetrično vojskovanje.

2.2 Cilj proučevanja

Pripadniki sil Isaf se pri zagotavljanju varnega in stabilnega okolja soočajo z vse večjimi izzivi. Zato je glavni cilj analize, v kateri proučujem protiuoporniško delovanje sil Isaf z vidika asimetričnega vojskovanja, ugotoviti, ali je protiuoporniško delovanje sil Isaf sploh uspešno in ali ne gre nemara razloge za neuspešnost protiuoporniškega delovanja iskati ravno v asimetričnem vojskovanju upornikov. Poleg tega sem si v magistrskem delu zastavil naslednje cilje:

- dokazati, da je uporniško delovanje v Afganistanu uspešno, in pokazati, da gre zaradi uporabljenih oblik in metod delovanja za tipično obliko sodobnega asimetričnega vojskovanja,
- analizirati pomen protiuoporniškega delovanja za doseganje ciljev sil Isaf in umestitev le-tega v poslanstvo Isafa,
- prikazati povezavo med cilji delovanja upornikov in centrom gravitacije upornikov na eni strani ter cilji protiuoporniškega delovanja in centrom gravitacije protiuoporniškega delovanja Isafa na drugi strani.

2.3 Hipoteze

Isaf ima v svojem poslanstvu definiranih več ciljev, ki obsegajo področja zagotavljanja varnosti, obnove in razvoja ter izvajanja oblasti. Uspešnost doseganja teh ciljev je odvisna

⁴ Število nasilnih incidentov v Afganistanu od leta 2002 naprej vsako leto naraste (Nath 2008, Burke 2009, Afganistan Conflict Monitor 2011).

od uspeha protiuporniškega delovanja, kar pomeni, da ta komponenta ustvarja pogoje za uspeh na vseh drugih področjih. Problem pa je, da je protiuporniško delovanje sil Isaf neuspešno zaradi asimetričnega vojskovanja upornikov. To je moje razmišljanje, oprto na proučevanje številnih avtorjev, ki analizirajo uporništvo in protiuporništvo v Afganistanu, ki mi je služilo kot osnova za postavitev glavne hipoteze in dveh izvedenih hipotez, na katerih temelji magistrsko delo.

Glavna hipoteza: Doseganje ciljev sil Isaf v Afganistanu, ki segajo na področje zagotavljanja varnosti, obnove in razvoja ter izvajanja oblasti, je odvisno od protiuporniškega delovanja, ki pa je zaradi asimetričnega vojskovanja upornikov neuspešno.

Izvedeni hipotezi:

H1: Afganistanski uporniki uspešno izvajajo asimetrično vojskovanje, saj pri svojem delovanju uporabljajo oblike in metode sodobnega asimetričnega vojskovanja, pri tem pa dosegajo zastavljene cilje.

H2: Kljub temu, da je glavni cilj protiuporniškega delovanja Isafa diametralno nasproten glavnemu cilju delovanja upornikov, imajo eni in drugi isti center gravitacije.

2.4 Metodološki pristop

V procesu verifikacije zastavljenih hipotez sem uporabil naslednje metode:

- metodo zbiranja virov za pridobitev ustreznih pisnih in internetnih virov,
- deskriptivno metodo za opis značilnosti asimetričnega vojskovanja in za opis poslanstva sil Isaf,
- metodo analize in sinteze relevantnih pisnih in internetnih virov za proučevanje delovanja upornikov ter protiuporniškega delovanja sil Isaf v Afganistanu in za proučevanje uspešnosti obojih,
- primerjalno analizo za primerjavo ciljev delovanja upornikov in protiuporniškega delovanja sil Isaf ter centra gravitacije enih in drugih.

Pri uporabi metod in virov sem upošteval pomembno omejitev glede stopnje zaupnosti analiziranih virov. Analiziral sem le javno dostopne vire brez oznake stopnje zaupnosti, saj

bi v primeru uporabe virov z oznako stopnje zaupnosti kršil Zakon o tajnih podatkih ali pa bi magistrsko delo moralo nositi oznako stopnje zaupnosti (Zakon o tajnih podatkih 2003).

2.5 Struktura magistrskega dela

Jedro magistrskega dela sem razdelil na štiri smiselne sklope. V prvem sklopu sem skušal delno verificirati prvo izvedeno hipotezo, zato sem proučevanje osredotočil na uporniško delovanje kot obliko asimetričnega vojskovanja. Opredelitvi pojma asimetričnega delovanja sem dodal definiranje njegovih značilnosti in pojavnih oblik, te sem primerjal z oblikami in metodami delovanja upornikov in na ta način skušal dokazati, da gre zaradi uporabljenih oblik in metod delovanja upornikov za tipično obliko sodobnega asimetričnega vojskovanja.

V drugem sklopu sem svoj fokus usmeril na analizo pomena protiuporniškega delovanja za doseganje ciljev sil Isaf in umestitev protiuporništv v poslanstvo Isafa. Iz poslanstva Isafa izhajajo bistvene naloge in na njih temelječi cilji. Sile Isaf imajo tako v svojem poslanstvu določenih več ciljev, vendar je po mojem mnenju uspešnost doseganja vseh teh ciljev odvisna od uspeha protiuporniškega delovanja, kar sem skušal dokazati z analizo umeščenosti protiuporništv v poslanstvo sil Isaf. Povedano drugače, v drugem sklopu jedra magistrskega dela sem skušal verificirati prvi del osnovne hipoteze, ki pravi, da je doseganje ciljev sil Isaf v Afganistanu, ki segajo na področje zagotavljanja varnosti, obnove in razvoja ter izvajanja oblasti, odvisno od protiuporniškega delovanja.

V tretjem sklopu sem primerjal cilje protiuporniškega delovanja sil Isaf in cilje delovanja upornikov ter center gravitacije enih in drugih. Najprej sem iskal odgovor na vprašanje, ali ni nemara glavni cilji upornikov in protiupornikov diametralno nasproten. Sledilo je definiranje in analiza centra gravitacije sil Isaf in upornikov. Center gravitacije enih in drugih sem skušal definirati na podlagi primerjave delovanja obojih. Nato sem v zaključku tretjega sklopa odgovor na vprašanje o diametralni nasprotnosti glavnega cilja protiuporniškega delovanja Isafa in glavnega cilja upornikov povezal z odgovorom na vprašanje, ali imajo eni in drugi res isti center gravitacije ter tako skušal dokazati drugo izvedeno hipotezo.

V četrtem sklopu magistrskega dela sem skupaj analiziral uspešnost protiuporniškega delovanja sil Isaf in uspešnost delovanja afganistanskih upornikov. Uspeh obojih sem

proučeval na podlagi analize doseganja zastavljenih ciljev. Doseganje oziroma nedoseganje ciljev protiuporniškega delovanja sil Isaf in delovanja upornikov sem skušal dokazati z analizo podatkov iz Afganistana. Iz analize uspešnosti uporniškega delovanja sem najprej izoblikoval sklep, s katerim sem skušal dokončno potrditi prvo izvedeno hipotezo o uspešnem asimetričnem vojskovanju upornikov. Nato sem združil ugotovitve prvih treh sklopov ter temu dodal rezultate proučevanja uspešnosti protiuporniškega delovanja in analiziranje vzrokov za domnevno neuspešnost. Dokazati sem skušal, da je vzrok za neuspešno protiuporniško delovanje ravno asimetrično vojskovanje upornikov, in s tem verificirati glavno hipotezo. S tem korakom sem v magistrskem delu zaključil proučevanje protiuporniškega delovanja sil Isaf v Afganistanu.

3 OPREDELITEV OSNOVNIH POJMOV

Pri izbiri pojmov, ki zahtevajo opredelitev, sem izbral tiste, ki so ključnega pomena za razumevanje magistrskega dela. Poleg zajetih pojmov je treba omeniti tudi Isaf, ki ga tu nisem obravnaval, ker sem opredelitvi sil Isaf namenil celotno poglavje v nadaljevanju.

3.1 Protiuporniško delovanje

Kilcullen (2006, 1) definicijo protiuporniškega delovanja strne v en sam stavek, ki je postal tudi najbolj znana fraza v diskusijah o protiuporništvu: »protiuporniško delovanje je tekmovanje z uporniki za pravico in sposobnost pridobiti srca in misli prebivalstva«.

Pogled vojaške stroke ZDA na definiranje protiuporništvaja je nekoliko drugačen. Protiuporniško delovanje je kombinacija vojaških, paravojaških, političnih, ekonomskih, psiholoških in civilnih aktivnosti, ki jih vladna stran izvaja z namenom, da porazi uporništvaja. Gledano z vojaškega vidika aktivnosti je protiuporniško delovanje kombinacija ofenzivnega, defenzivnega in stabilizacijskega delovanja⁵. Protiuporniško delovanje je izjemno kompleksna oblika vojskovanja. V samem jedru protiuporništvaja je vedno boj za pridobitev podpore lokalnega prebivalstva (FM 3-24 2006, 1).

⁵ Ofenzivno delovanje je odločilen način bojnega delovanja. Njegov cilj je poraziti sovražnika. Defenzivno delovanje je začasen način bojnega delovanja in se izvaja, ko ima sovražnik iniciativo. Stabilizacijsko delovanje je nebojni način delovanja, s katerim se umirja spore ali preprečuje njihovo naraščanje, med sovražnostmi pa preprečuje razširitev spopadov in spodbuja sprte strani, da ustavijo sovražnosti (Furlan 2006b, 48–50).

Kljub temu, da je vojaška sila najbolj vidnejši akter protiuporništvu, kar še posebej velja za zgodnje faze protiuporniškega delovanja, se je treba zavedati, da igra vojaška komponenta podporno vlogo ekonomskim in političnim iniciativam, katerih namen je spodbujanje in krepitev legitimnosti oblasti. Vzpostavitev varnega okolja za delovanje teh ekonomskih in političnih iniciativ je običajno primarni cilj delovanja vojaške komponente (Mattis 2006, 2).

Ob samem definiranju protiuporniškega delovanja je treba poudariti tudi dejstvo, da je v samem centru vsakega protiuporniškega (in uporniškega) delovanja vedno politična moč. Tehnike in metode protiuporniškega delovanja niso fiksne, temveč se spreminjajo, ker je protiuporništvu oblika »proti-vojskovanja« in se zato spreminja kot odgovor na spremembe v delovanju upornikov (Kilcullen 2007, 8–10).

3.2 Uporništvu

Uporništvu lahko definiramo kot organizirano gibanje, usmerjeno v zrušitev vlade z uporabo subverzije in oboroženega konflikta. Uporništvu obsega tako politično kot vojaško komponento. Politična komponenta skuša mobilizirati množice, organizirati infrastrukturo in oblikovati vlado v senci. Uporniška vojaška komponenta si prizadeva izolirati civilno prebivalstvo pred vladnim nadzorom, uničevati vladne sile in institucije ter demonstrirati nesposobnost režima, da bi zaščitil civilno prebivalstvo ter nadzoroval razmere (Dupuy 1993, 1335).

Tudi vojaška stroka ZDA dojema uporništvu na podoben način. FM 3-24 (2006, 1) tako definira uporništvu kot organizirano gibanje, katerega cilj je rušenje oblasti z uporabo oboroženega konflikta, tej opredelitvi pa doda definicijo, da je uporništvu organiziran politično-vojaški boj, izvajan z namenom slabitve kontrole in legitimnosti vlade, okupacijske sile ali druge politične oblasti ob večanju kontrole upornikov.

Mattis (2006, 2) tem definicijam doda svoj pogled na definiranje uporništvu in poudari, da je uporništvu najpreprosteje povedano konflikt med nevladajočo skupino in vladajočo oblastjo v državi. Uporniki uporabljajo tako politična sredstva kot tudi nasilje za rušenje politične legitimnosti vladajoče avtoritete ter za sočasno oblikovanje lastne politične moči in legitimnosti.

3.3 Uspešnost

Za razumevanje magistrskega dela je pomembno razumevanje pojma uspešnosti, a ker se pojma uspešnosti in učinkovitosti pogosto zamenjujeta, sta v nadaljevanju razložena oba.

Po Slovarju slovenskega knjižnega jezika (2000, 35) je uspešnost lastnost, značilnost uspešnega: uspešnost poslovanja / uspešnost metode / uspešnost pri delu, v poklicu.

Po Slovarju slovenskega knjižnega jezika (2000, 32) je učinkovitost lastnost, značilnost učinkovitega: izgubiti, meriti učinkovitost; preizkusiti učinkovitost zdravila / učinkovitost kazni; učinkovitost vzgoje / govorniška učinkovitost; zvočna učinkovitost skladbe / doseči največjo delovno učinkovitost.

»Učinkovitost in uspešnost sta povezani z besedami učinek in uspeh. Učinek pomeni izdatnost, glagolska izpeljava je učinkovitost, ki pomeni delovati, pomagati, imeti moč, imeti veljavo. Pojem uspeh pa je povezan z uspehom dela, glagolska izpeljava je uspešnost, ki se nanaša na delovanje, uspeh pa na stanje oziroma izid« (Ivanko 2004, 286).

Učinkovitost je vezana na gospodarjenje oziroma na obseg sredstev. Učinkovito delovanje je tisto, ki je izvedeno z gospodarnim obsegom sredstev. Pogosta je tudi definicija, da uspešnost pomeni delati prave stvari, medtem ko učinkovitost pomeni stvari delati pravilno (Možina 2002, 665).

Ob upoštevanju navedenih opredelitev učinkovitosti in uspešnosti je protiuporniško delovanje uspešno, kadar uresniči čim več zastavljenih ciljev, učinkovito pa je, ko cilje doseže z majhnimi stroški oziroma z gospodarnim obsegom sredstev. Enaka definicija velja tudi za uporniško delovanje – tudi to je uspešno, ko doseže zastavljene cilje.

3.4 Asimetrično vojskovanje

Asimetrično vojskovanje lahko v najširšem smislu razumemo kot uporabo tistih vojaških in nevojaških sredstev in tehnik, ki ob upoštevanju lastnih in nasprotnikovih ofenzivnih ter defenzivnih zmogljivosti v določenem trenutku povzročijo glede na uporabljena sredstva najbolj neproporcionalne učinke. Poleg neposrednih fizičnih ciljev je strateški cilj pri tem vplivanje na nasprotnikovo zavest, voljo, cilje, kar je možno doseči ne glede

na taktično ali operativno uspešnost napadov, kajti drugi najpomembnejši element asimetričnega vojskovanja so njegove psihološke aplikacije (Svete 2002a, 4).

Ancker (2003, 18–19) meni, da se pojem asimetričnega vojskovanja nanaša na spopad, v katerem se sodelujoči akterji bistveno razlikujejo. Medtem ko sam termin asimetričnega vojskovanja obsega širok spekter teorij, izkušenj in definicij, je implicitno izhodišče, da asimetrično vojskovanje kot tako predstavlja neznano delovanje, presenečenje v smislu sredstev, načinov in ciljev. Bolj ko je nasprotnik neenak, težje je predvideti njegova dejanja.

Za današnje razmere in za dojetje tega magistrskega dela je mogoče še najboljše razumevanje asimetričnega vojskovanja, kot ga ponujata Thornton (2007) ter Svete (in drugi 2011), ki asimetrično vojskovanje razlagata z uporabo metafor. Prvi asimetrično vojskovanje tako opiše z uporabo metafore odseva v ogledalu, drugi pa z metaforo boja med Davidom in Goljatom.

Thornton (2007, 4) pravi, da asimetričnosti ne smemo enačiti z neenakostjo. Če ima ena sila več tankov kot druga, to še ne pomeni, da gre za asimetrično vojskovanje. Asimetričnost nastopi šele, ko ena stran uporabi različno oz. drugačno sredstvo. Simetrija je namreč kot slika v ogledalu, kjer podobnost obstaja kljub temu, da je slika včasih manjša. V asimetričnem razmerju pa ne obstaja nikakršna podobnost⁶. Ne glede na kvantiteto ali kvaliteto so današnje konvencionalne sile opremljene in pripravljene za spopad z nasprotnikom, ki je kot slika v ogledalu. Bistven problem konvencionalnih sil se tako pojavi, ko odseva v ogledalu ni.

Asimetrijo lahko ponazorimo tudi z bojem Davida in Goljata, saj lahko metaforično sklenemo, da ravno njun boj najbolje ponazarja asimetrično vojskovanje. Fizično moč sta namreč izničili premetenost fizično šibkejšega in uporaba tehnologije, ki je nasprotnik v tisti časovni točki na tak način ni pričakoval. Tako je bila fizična moč onеспособljena, še preden se je sploh lahko aktivirala. Fizično šibkejši je izkoristil šibkost nasprotnika – pičlo vživljanje v njegovo ravnanje. Bistvena točka asimetrije je tako sledenje idejam, ki so nasprotne idejam v kvantitativno-konvencionalnem pomenu. Pri tem se asimetrija kot

⁶ Asimetrija ni, ko ima ena stran več tankov in več bataljonov kot druga stran. Primer asimetrije je to, da se ena stran bojuje s tanki in letali, druga stran pa s samomorilskimi napadalci in postavljanjem civilnih živih ščitov.

princip lahko uporabi v kakršnem koli vojskovanju, njeno pravilno razumevanje in uporaba pa omogočata najti šibko točko nasprotnika. Vojskovanje, ki temelji na asimetriji in je ta njegov najpomembnejši element, imenujemo asimetrično vojskovanje (Svete in drugi 2011, 15).

4 ASIMETRIČNO VOJSKOVANJE IN UPORNIŠTVO V AFGANISTANU

Asimetrično vojskovanje najbrž obstaja že toliko časa, kot obstaja vojskovanje samo. Na primere asimetričnega vojskovanja namreč naletimo vedno, kadar si nasproti stojita neenaka, lahko bi rekli kar asimetrična nasprotnika in to se je v zgodovini pogosto dogajalo. Vendar je v zadnjem obdobju prišlo do pomembnega preobrata. Kljub temu, da je asimetrično vojskovanje prisotno že tisočletja, se je poglobljeno in obsežno proučevanje le-tega pojavilo šele v zadnjih dveh desetletjih. To je najbrž posledica dejstva, da je asimetrično vojskovanje sicer res že od nekdaj prisotno, a kot prevladujoče se je izoblikovalo pred kratkim, v obdobju ki ga Lind (2009c) imenuje četrta generacija vojskovanja.

Lind (2009c) je vojskovanje zadnjih dveh stoletij razdelil na štiri generacije. Prve tri generacije se nanašajo na vojskovanje med državami, medtem ko se četrta generacija vojskovanja odvija med državo in nedržavnimi akterji. Gonilo nastanka vsake nove generacije vojskovanja so tehnologija in ideje. Lahko bi rekli, da pri prvih treh generacijah prevladuje simetrično in konvencionalno vojskovanje, pri četrty generaciji pa asimetrično in nepravilno vojskovanje.

Asimetrija se kaže s tehničnega in organizacijskega vidika. Če na eni strani govorimo o informacijski in kibernetiki vojni, imamo na drugi strani taktiko, ki vsebuje prvine terorističnega in gverilskega delovanja. A da ne bo pomote – tisti, ki uporabljajo taktiko terorističnega in gverilskega delovanja, znajo še kako dobro izkoristiti tudi možnosti, ki jih ponuja informacijsko vojskovanje. Specifičnost asimetrije četrte generacije vojskovanja je v tem, da informacijska tehnologija ponuja nove možnosti v načinu, sredstvih, prostoru in času vojskovanja. Informacijsko tehnologijo uporabljajo tako velike konvencionalne sile kot uporniki na drugi strani. Čas in prostor vojskovanja ni več določen, temveč je nepričakovano, zamegljeno. »Informacijska tehnologija je zaradi svoje neomejenosti v

geografskem, socialnem in političnem smislu zelo povečala totalnost asimetričnega vojskovanja in njegovo razširjenost ter uporabnost. Spremembe na področju vojskovanja so torej izjemne, prihodnje njegove oblike pa nepredvidljive« (Svete 2002b, 25).

Spremenjen je tudi cilj samega vojskovanja. Če je bil v konvencionalni vojni cilj, da se z vojaškimi sredstvi zajame določeno ozemlje, je cilj četrte generacije vojskovanja predvsem civilno prebivalstvo – pridobiti legitimnost oziroma osvojiti srca in misli prebivalstva (Kaldor v Simonič 2009, 51). Tu imamo spopad dveh konceptov – na eni strani državni akterji in na drugi nedržavni akterji, tako imenovani uporniki. Primer tega sta Afganistan in Irak. Problem, s katerim si razbija glavo cel zahodni svet je, kako takšno vojno sploh dobiti? Nasproti si stojita povsem različna nasprotnika, dva različna koncepta z različnimi cilji.

Lind (2009c) ugotavlja, da tisti, ki misli, da bo vojno dobila stran, ki bo imela tehnološko bolj razvite sile in bo sposobna na svoje tarče usmeriti večjo ognjeno moč, že dolgo živi v zmoti.

Novo torej ni asimetrično vojskovanje samo, novo je dejstvo, da kar naenkrat ne gre več za občasen pojav, temveč je asimetrično vojskovanje v luči sodobnega vojskovanja postalo prej pravilo kot izjema.

4.1 Značilnosti asimetričnega vojskovanja

Če skušamo analizirati številne definicije asimetričnega vojskovanja, postavljene s strani različnih avtorjev, lahko izluščimo določene splošne značilnosti:

- asimetrično vojskovanje je spopad neenakih nasprotnikov,
- čas in prostor vojskovanja je nejasen,
- cilj vojskovanja je preusmerjen na civilno prebivalstvo,
- spopad se pogosto odvija med državnimi in nedržavnimi akterji.

Bolj poglobljeno se je opredelitve značilnosti asimetričnega vojskovanja lotil McKenzie (v Svete 2002a, 31–32). Navaja šest glavnih značilnosti:

1. Prva je nesorazmeren učinek, ki ga asimetrični akterji iščejo, ko usmerjajo svojo moč v šibke točke nasprotnika.

2. Najbolj temeljna prvina vsakega asimetričnega vojskovanja je neskladnost interesov. Če ima šibkejši nasprotnik vitalne interese, ki so v nasprotju z nevitalnim interesom močnega, je najboljša možnost za uporabo asimetričnega vojskovanja.
3. Nasprotnikova volja je glavna tarča asimetričnega delovanja. Močni učinki se dosežejo z manipulacijo psihološkega elementa. Napad na voljo kompenzira materialne pomanjkljivosti in kljub temu, da se metode asimetričnega vojskovanja uporabijo na taktičnem nivoju, imajo vedno učinke strateškega pomena.
4. Asimetrične metode in sredstva se uporabljajo na vseh nivojih vojne⁷, vendar pa se ne glede na nivo poskuša doseči strateški učinek.
5. Pomembna značilnost je tudi učinkovitost. Učinkoviti asimetrični pristopi imajo skupne značilnosti. S stališča tarče gre za nepričakovane akcije. Učinkovite asimetrične operacije cilju povzročijo nastanek nesorazmerne škode glede na vložene vire, čas in denar. To ima za posledico učinek, ki se čuti na strateški ravni, ne glede na raven, na kateri je bila operacija izvedena.
6. Dinamični proces virov ogrožanja in odgovor nanje je še en pomemben faktor, saj se pri proučevanju asimetričnih pristopov ne moremo izogniti procesu akcija-reakcija. To pomeni, da bo vsako delovanje potencialne tarče imelo vpliv na asimetrično delovanje nasprotnika.

Svete (2002a, 32–33) poleg naštetih značilnosti kot najpomembnejše omenja še presenečenje, inovativnost, nekonvencionalnost in razpršitev elementov glede uporabljenih metod, tehnologij, volje, morale, organiziranosti in časovne perspektive. Presenečenje⁸ in inovativnost omogočita način vojskovanja, ki ga nasprotnik ne pričakuje, zato tako vojskovanje označimo za asimetrično. Nekonvencionalnost pa pomeni nespoštovanje ustaljenih norm vojskovanja, takega vojskovanja navadno ne izvajajo oborožene sile nacionalnih držav. Najbolj tipična oblika je gverilsko vojskovanje.

Tudi Ancker (2003, 18–25) opredeli presenečenje kot eno izmed glavnih značilnosti asimetričnega vojskovanja. Poleg presenečenja sta po njegovem mnenju bistveni značilnosti asimetrije negotovost in nepričakovanost, kar je še posebej vidno v primerih uporniškega asimetričnega vojskovanja in odgovorih protiuporništvu v obliki razvoja sil in

⁷ Uporabljajo se na strateškem, operativnem in taktičnem nivoju.

⁸ Presenečenje je pri uporabi sil zelo učinkovit in močan dejavnik, ki vpliva predvsem na moralo sovražnika in zmanjšuje lastne izgube (Furlan 2006b, 58).

doktrin. Asimetričnost tako ne pomeni nič drugega kot dvig stopnje nepričakovanega, negotovosti in presenečenja v vojskovanju na višji nivo.

Poleg naštetih značilnosti asimetričnega vojskovanja lahko med pomembne značilnosti tega uvrstimo tudi razpršitev elementov, pomembnih za nacionalno varnost, na katere se asimetrija lahko nanaša. Tako govorimo o asimetriji uporabljenih metod, tehnologij, volje, morale, organiziranosti oziroma organizacij in časovne perspektive. Ob poudarjanju katere koli značilnosti asimetrije pa je treba pojasniti, da so asimetrične značilnosti vedno vezane na določeno časovno točko, po drugi strani pa se asimetrične značilnosti sčasoma pogosto prelevijo v simetrične. Zato je treba asimetrično vojskovanje proučevati zgolj na eni točki časovnega kontinuuma (Svete in drugi 2011, 24–26).

4.2 Oblike sodobnega asimetričnega vojskovanja

Svete (2002b, 24) navaja naslednje oblike sodobnega asimetričnega vojskovanja:

- terorizem,
- psihološko bojevanje na internetu,
- orožje za množično uničenje,
- urbano in gverilsko bojevanje,
- ekonomsko bojevanje,
- informacijsko bojevanje.

Ržen (2005, 47–54) v svojem proučevanju asimetrično vojskovanje deli na osnovne in skrajne oblike asimetričnega vojskovanja. Med osnovne oblike šteje gverilsko bojevanje, bojevanje v gorah in civilno-obrambne dejavnosti, med skrajne oblike pa uvršča organiziran kriminal in terorizem. Gverilskega vojskovanja in terorizma ne uvršča v isto skupino, ker gverilsko vojskovanje napada samo nasprotnikove vojaške enote in infrastrukturo, ki je pomembna v vojaškem smislu, medtem ko so napadi teroristov večinoma usmerjeni v civilno prebivalstvo. Če je torej določena oblika asimetričnega vojskovanja uperjena proti vojaškim enotam, jo klasificira kot osnovno obliko, če je uperjena proti civilistom, pa jo klasificira kot skrajno obliko asimetričnega vojskovanja.

Vendar se delitev asimetričnega vojskovanja na osnovne in skrajne oblike lahko izkaže za problematično, saj jasne meje ni. Elementi gverilskega bojevanja in terorizma se večkrat

prepletajo, pojmovanje samo pa ima pogosto politični prizvok. Kar je za eno državo terorizem, je za drugo gverila in obratno.

Ivanuša in Podbregar (2008, 8–9) razlagata, da je isto dejanje na različnem političnem in kulturnem področju lahko obravnavano kot terorizem ali kot gverilski boj. Primer tega so Rusi in Američani. Ko so Čečeni leta 1996 zajeli ruske talce, so ruski viri govorili o čečenskih teroristih, ameriški pa o čečenskih gverilcih, čeprav je bilo med zajetimi talci tudi veliko zajetih otrok in žensk. V primeru napada na ameriško vojaško bolnišnico v Bejrutu leta 1983 pa so Američani napad, v katerem je umrlo 241 marincev, imenovali teroristični. Torej je lahko nekdo, ki napade tuje vojake na tujem ozemlju imenovan terorist, nekdo, ki zajame ženske in otroke, pa je lahko imenovan tudi gverilec.

Na podlagi zapisanega lahko ugotovimo, da je razlikovanje med osnovnimi (gverila) in ekstremnimi (terorizem) oblikami asimetričnega vojskovanja res problematično. Vendar to za naše proučevanje niti ni tako pomembno, saj nas zanimajo oblike asimetričnega vojskovanja, ki jih uporabljajo uporniki in to ne glede na to, ali jih imenujemo osnovne, ekstremne ali kako drugače. Poglejmo si, kaj sploh pomeni gverilsko bojevanje in kaj terorizem.

Gverilsko bojevanje je najbolj znana oblika nekonvencionalnega vojskovanja. To je niz tehnik, s katerimi se slabotnejša vojaška sila izogne odprtemu in odločilnemu vojaškemu spopadu. V nasprotju s konvencionalnim je nekonvencionalno vojskovanje pogosto prikrito (Svete in drugi 2011, 24).

Ker je nekonvencionalnost ena izmed glavnih značilnosti asimetričnega vojskovanja in ker je gverilsko bojevanje najbolj znana oblika nekonvencionalnega vojskovanja, lahko ugotovimo, da je gverilsko bojevanje oblika asimetričnega vojskovanja, pri kateri konvencionalno gledano šibkejši nasprotnik proti močnejšemu nasprotniku uporablja taktiko napadov v slogu 'udari in se umakni'.

Šibkejši nasprotnik je lahko država ali nedržavni subjekt, vendar gre v četrti generaciji vojskovanja predvsem za slednjega. »Značilno nekonvencionalno vojskovanje izvajajo majhne, šibke ali pa tehnološko slabo razvite entitete. Njihov pristop temelji na asimetriji, saj bi bile v simetričnem konfliktu proti konvencionalnim vojskam zelo hitro poražene« (Bunker v Svete in drugi 2011, 24).

Gverilci s svojim načinom delovanja zbijajo moralo konvencionalno močnejšemu nasprotniku, saj ta nikoli ne ve, od kod mu preti nevarnost, ker svojega sovražnika težko identificira in ima zato občutek, kot da se bojuje proti nevidnemu nasprotniku. Gverilci se nikoli ne spustijo v odprt boj, nasprotnika udarijo tam, kjer je najšibkejši in ga najbolj boli, primer tovrstnega delovanja so napadi iz zasede na konvoje in logistiko. Gverilsko bojevanje je lahko uspešno le, če ima podporo lokalnega prebivalstva.

Tudi terorizem je tako kot gverila oblika asimetričnega vojskovanja, vendar gre tu predvsem za delovanje proti civilistom. »Rabo besede terorizem je treba omejiti izključno na namerne napade na civilno prebivalstvo« (Ivanuša in Podbregar 2008, 10).

»O terorizmu govorimo, če neka organizirana skupina z nezakonitimi nasilnimi dejanji ustrahuje širšo populacijo ali drugo praviloma večjo skupino za doseganje političnih sprememb v okolju« (Pavič 2009, 23).

Terorizem lahko opredelimo kot načrtovanje, organiziranje in izvajanje nasilnih dejavnosti proti civilnim ciljem za doseganje političnih ciljev. Terorizem je vsekakor izraz ekstremizma, ki pomeni ideologijo uresničitve lastnih ciljev brez oziranja na mnenje večine. Pri tem je treba poudariti, da je terorizem značilen primer sodobne asimetrične grožnje, pri čemer moramo pojasniti, da se asimetrija nanaša na neproporcionalnost subjekta, ki ogroža, sredstev, ki jih ta uporablja, in posledic terorističnega dejanja (Prezelj 2006, 177–178).

Pojavne oblike terorizma lahko delimo na:

- atentat,
- samomorilski napad,
- kemični terorizem,
- biološki terorizem,
- jedrski terorizem (Ivanuša in Podbregar 2008, 24).

Če gremo še korak naprej in ne analiziramo zgolj oblik terorizma temveč pojavne oblike samih terorističnih dejanj, lahko ugotovimo, da je klasifikacija oblik terorističnih dejanj veliko obsežnejša in med drugim zajema:

- napade na življenje ljudi, ki lahko povzročijo njihovo smrt,

- napade na fizično celovitost oseb,
- ugrabitve ali zajemanje talcev,
- povzročanje velikega uničenja na vladnih ali javnih objektih, transportnih sistemih, infrastrukturnih objektih, vključno z informacijskimi sistemi,
- napad in zaseg letal, ladij ali drugih transportnih sistemov,
- proizvodnjo, posedovanje, pridobivanje, transport, shranjevanje ali uporabo orožja in eksploziva, še posebej jedrskega, biološkega ali kemičnega orožja,
- izpust nevarnih snovi ali povzročanje požarov, poplav ali eksplozij, katerih učinki ogrožajo človeška življenja,
- motenje ali prekinitvev oskrbe z vodo, elektriko ali katerim koli drugim osnovnim naravnim virom, katerih učinki ogrožajo človeška življenja,
- grožnjo s povzročanjem katerega koli od zgoraj naštetih dejanj (Prezelj 2006, 178).

4.3 Upornišтво v Afganistanu

Dimenzije upornišťva so se v Afganistanu razmahnile do neslutnih razsežnosti⁹. Afganistansko upornišťvo je v vzponu, z vidika pripadnikov mednarodnih sil je vse bolj zaskrbljujoče dejstvo, da se nasilje v državi stopnjuje in da se število žrtev med njihovimi pripadniki in med lokalnim prebivalstvom večā iz leta v leto.

Vodja talibanov Mula Omar¹⁰ je razmah upornišťva napovedal že pred padcem talibanskega režima leta 2001; takrat je izjavil, da bodo zahodne sile kljub zavetju Afganistana na koncu izgubile, premagali jih bodo prebivalci Afganistana, ki se bodo pridružili talibanski sveti vojni proti ameriškim silam in njihovim pomočnikom. Njihova moč je skupaj z močjo ostalih afganistanskih upornišťkih skupin od takrat do danes konstantno naraščala (Rashid 2010, 217–223).

Afganistansko upornišťvo opredeljujejo akcije, izvajane s strani upornišťkih skupin, katerih namen je strmoglavljenje trenutnih afganistanskih oblasti z uporabo nekonvencionalnih

⁹ Trenutno je v Afganistanu huje kot kadar koli po padcu talibanskega režima, saj so uporniki vsak dan močnejši, število civilnih žrtev pa strmo naraščā (Videmšek 2011a).

¹⁰ Mula Omar vodi talibane že od leta 1994, ko je s skupino somišťljenikov premagal, pobil in pregnal skorumpirane gospodarje vojne na področju Kandaharja in prevzel oblast nad območjem. Med leti 1996 in 2001 je bil z nazivoma emir in poveljnik vernih politični ter vojaški vodja talibanske države Islamski Emirat Afganistan, od poraza talibanov leta 2001 naprej pa vodi talibansko upornišťvo (Rashid 2010, 23–25).

oziroma asimetričnih taktik. Efekt uporništv na lokalno civilno populacijo je izredno nasilen in brutalen¹¹ (Abreu, 2010).

Večina laične javnosti in tudi del strokovne javnosti med talibani in uporništvom v Afganistanu ne dela razlik. Poglejmo si, če lahko afganistansko uporništv res enačimo s talibanskim uporništvom in kakšni so razlogi za to, saj je znano, da obstaja v Afganistanu več uporniških skupin.

Abreu (2010) v afganistanskem uporništvu identificira štiri primarne dejavnike:

- upornike,
- trenutno afganistansko oblast,
- zunanje akterje,
- in lokalno prebivalstvo.

Ob tem se je treba zavedati, da prvi dejavnik predstavljajo uporniške skupine, ki delujejo v ohlapnih zavezništvih. Nekatere uporniške skupine imajo različne interese, vendar jih družijo skupna težnja po ponovni uveljavitvi šeriatskega prava. Najmočnejši predstavnik uporništv v Afganistanu so talibani (Abreu 2010).

Med pomembnejše uporniške skupine se poleg talibanov v Afganistanu prištevajo še gibanja:

- Al Kaida,
- Hezbi Islami,
- Haqqanijeva mreža,
- Lashkar-E-Toiba (Kilcullen 2009, 48–49).

Kilcullen (2009, 48–58) v svoji študiji afganistanskega uporništv opredeli več uporniških skupin, ki tvorijo uporniško koalicijo spreminjajočih taktičnih zavezništev. Največ pozornosti nameni talibanom, ki po njegovem mnenju povsem obvladujejo uporništv na jugu Afganistana, kjer se druge manjše uporniške skupine združeno bojujejo pod talibanskim vodstvom. Tudi v preostalih delih države imajo talibani vodilno vlogo v

¹¹ Samo v letu 2006 so uporniki požgali 187 šol in usmrtili okoli 85 učiteljev in 600 policistov (Rashid 2010, 269).

afganistanskem uporništvu, s tem da je uporništvu na vzhodu bolj fragmentirano¹², na zahodu pa so uporniška zavezništva ohlapnejša.

Nekoliko drugačno delitev afganistanskih upornikov najdemo pri Jonesu (2008, 27), ki loči tri glavne uporniške skupine:

- Al Kaido,
- Hezbi Islame,
- in talibane.

Talibani so največja izmed naštetih skupin, ki svojo motivacijo črpa iz radikalne interpretacije sunitskega islama. Druge manjše, a izredno radikalne in nevarne skupine, kot je Haqqanijeva mreža, spadajo po klasifikaciji med talibane (Jones 2008, 27).

Podobno v svojem proučevanju afganistanskega uporništvu razmišljata tudi Johnson in Mason (2007, 71–77), ki v afganistanskih talibanih vidita gonilno silo uporništvu. Ob tem izpostavita ugotovitev, da so talibani močno prerasli raven preprostega islamističnega ekstremističnega gibanja, saj jim je v Afganistanu uspelo stkati zapleteno mrežo, ki temelji na plemenskim ter krvnih vezeh in fenomenu vpliva karizmatičnih verskih voditeljev in učiteljev – mul, s katero jim uspelo mobilizirati kritično maso vaškega lokalnega prebivalstva za podporo svojega delovanja.

Napovedi Mule Omarja o razmahu uporništvu so se izkazale za preroške. Uporniki v Afganistanu delujejo vse bolj organizirano in smrtonosno¹³. V nasprotju s splošnim prepričanjem je uporništvu v Afganistanu res več kot le talibani in Al Kaida, res pa je tudi, da so talibani glavna uporniška skupina. Uporništvu v Afganistanu je dejansko zelo kompleksen pojav. Posamezno akcijo je zelo težko pripisati specifični skupini upornikov, poleg tega obstajajo plemenske, interesne in zgodovinske povezave med posameznimi skupinami, tako da različne skupine sodelujejo med sabo, kar analizo delovanja in razčlenitev akcij na posamezne skupine zelo otežuje. Konfuznost že tako zapletene

¹² Na vzhodu Afganistana poleg talibanov v uporništvu skupaj sodelujejo različne ekstremistične skupine, kot so Al Kaida, Hezbi Islami in Lashkar-E-Toiba. Paradoksalno je, da ravno njihova razdrobljenost predstavlja njihovo moč, saj ni enotnega vodstva, ki bi ga lahko analizirali, se z njim pogajali ali pa ga eliminirali (Kilcullen 2009, 48).

¹³ Število žrtev med pripadniki mednarodnih sil v Afganistanu se od leta 2002 naprej vsako leto zviša, leta 2003 je bilo med pripadniki mednarodnih sil 58 žrtev, do leta 2010 pa je številka narasla na kar 711 žrtev (iCasualties 2011).

situacije povečujejo še tako imenovani gospodarji vojne, ki sicer ne spadajo med upornike, vendar imajo svoje plemenske paravojaške sile in se zaradi svojih interesov občasno tudi spustijo v spopad z mednarodnimi silami.

Kompleksnost afganistanskega uporništva nazorno predstavlja primer talibanske zasede maja 2006¹⁴. Enota ameriških specialcev je patroljirala po gorski dolini. Pri izvajanju taktičnega premika je padla v zasedo, ki so jo postavili talibani. Zaseda je bila taktično dobro postavljena in talibani so imeli številčno premoč, a kljub temu je bilo nenavadno, da se pripadniki ameriških specialnih sil več ur niso bili sposobni prebiti iz ognjenega obroča. Ko so pripadniki ameriških oboroženih sil kasneje raziskovali okoliščine in rekonstruirali dogodke, so prišli do presenetljivih spoznanj. Talibani so postavili izredno učinkovito zasedo v obliki črke L. Njihov sistem ognja je bil dobro postavljen in njihovi ostrostrelci so natančno zadevali svoje cilje. A to ni bilo najbolj presenetljivo spoznanje. Najbolj jih je presenetilo dejstvo, da so izmik patrolje preprečili afganistanski kmetje, ki so obdelovali bližnja polja in so se spontano pridružili talibanom, ko so zaslišali streljanje. Sodelovalo je veliko število vaščanov iz okoliških vasi. Preiskovalci so ugotovili, da kmetje niso bili posebej naklonjeni talibanom, niti niso sovražili pripadnikov ZDA, vendar se jim je zdelo sramotno, da se ne bi udeležili spopada, ki se je odvijal pred njihovim domačim pragom. (Kilcullen 2009, 39–41).

A kljub temu, da je afganistansko uporništvo kompleksen pojav in da je v Afganistanu več med seboj bolj ali manj povezanih uporniških skupin, so le talibani tisti, ki definirajo afganistansko uporništvo. Skupen konsenz strokovne javnosti je, da so talibani glavni afganistanski uporniki. Talibani vodijo afganistansko uporništvo in so največja ter najmočnejša uporniška skupina. Edino oni so sposobni delovanja na celotnem ozemlju Afganistana in doseganja strateškega in operativnega učinka. Poslanstvo afganistanskih upornikov je vzpostavitev radikalne islamske države na temeljih šeriatskega prava – to je bistvo talibanov, ki mu sledijo tudi druge uporniške skupine. Za dosego poslanstva je treba pregnati mednarodne sile in zrušiti trenutno afganistansko oblast. Kljub temu, da imajo različne uporniške skupine različne parcialne interese, se talibanom pridružujejo v njihovem boju proti mednarodnim silam in trenutni afganistanski oblasti v zasledovanju

¹⁴ Enota ameriških specialcev je padla v talibansko zasedo maja 2006 v afganistanski pokrajini Uruzgan (Kilcullen 2009, 39).

skupnega poslanstva. Vodilna vloga talibanov, njihova številčnost in dejstvo, da se jim druge uporniške skupine pridružujejo, skupaj z njimi tvorijo zaveznitva ter pod njihovim vodstvom delujejo proti mednarodnim in afganistanskim varnostnim silam, je tudi glavni razlog, da se v strokovni literaturi celotno afganistansko uporništvu pogosto posplošeno zajame z uporabo besede talibani.

Zaradi navedenih razlogov lahko za potrebe proučevanja v magistrskem delu uporništvu v Afganistanu enačimo s talibanskim uporništvom in to kljub temu, da je uporništvu v Afganistanu dejansko več kot le talibani. Poglejmo si, kako se je razvijalo talibansko uporništvu v Afganistanu.

4.4 Talibani

Talibani¹⁵ so radikalna islamska skupina, ki je vladala Afganistanu v obdobju 1996–2001. V času svojega vladanja so zahtevali izredno strogo prakticiranje islama za vse prebivalce Afganistana. Njihova vladavina terorja je v Afganistanu trajala pet let, zaključila se je leta 2001, ko so koalicijske sile pod vodstvom ZDA v sodelovanju z afganistanskim Severnim zaveznitvom v operaciji OEF hitro naredile konec vladavini talibanskega režima (Vuk 2004, 3–8).

Z gledišča zahoda se včasih zdi, da so talibani pojav tega tisočletja. Ta domneva je seveda daleč od resnice, res pa je, da je preteklo kar nekaj časa, preden je zahodni svet postal pozoren na afganistanske talibane.

Talibani so se v Afganistanu dejansko pojavili leta 1994, čeprav njihove korenine izvirajo iz osemdesetih let in boja proti sovjetski Rdeči armadi. Kljub temu lahko mirno zapišemo, da so te »korenine« le določeni voditelji, medtem ko je večina talibanov svoj ognjeni krst doživela sredi devetdesetih let in kasneje, ko so kot mladi učenci korana prišli iz množice islamskih teoloških šol, vzpostavljenih v afganistanskih taborišč na pakistanski strani afganistansko-pakistanske meje, da bi se pridružili boju Mule Omarja, voditelju vseh talibanov in ustanovitelju talibanskega gibanja (Rashid 2010, 1–6).

¹⁵ Beseda taliban je paštunskega izvora, v dobesednem prevodu pomeni učenec (Vuk 2004, 3).

Njihov dramatičen in nenaden pojav leta 1994, ko so zavladali Kandaharju in sosednjim provincam, je prinesel relativen mir in stabilnost območju, saj so talibani razbili vojskujoče se plemenske skupine in usmrtili njihove voditelje, močno oboroženo lokalno populacijo pa razorožili. (Rashid 2010, 18–30).

Vendar talibanski bojovníki niso vzpostavili le stabilnosti, temveč tudi ekstremno verzijo šeriatskega prava. Talibani so tako ženske povsem umaknili iz javnosti, ukinili vse oblike ženskega šolstva, prepovedali skoraj vse oblike športa in zabave (vključno z glasbo in televizijo) in uzakonili nošenje brade za moške in tradicionalnih muslimanskih oblačil – burk za ženske. Uvedli so tudi javne usmrtitve, ki so jih izvajali na nogometnih stadionih (Vuk 2004, 3–8).

Sledila je osvojitvev Kabula septembra 1996. Ko so talibani mesto zavzeli, so se brutalno znesli nad svojimi nasprotniki, nekdanjega predsednika Najibullaha in njegove sodelavce so zverinsko mučili in nato usmrtili, za meščane in meščanke Kabula pa je takoj začelo veljati strogo šeriatsko pravo, katerega implementacijo je nadzirala talibanska verska policija. Takrat je širša zahodna javnost tudi prvič opazila, kaj se dogaja v Afganistanu.

Z osvojitvijo Kabula leta 1996 in Mazar-e-Šarifa leta 1997 so talibani zavladali večini Afganistana. Za zahodne sile na čelu z ZDA je postajal talibanski režim vse bolj problematičen, saj je poleg tega, da so se v Afganistanu dogajale neprestane hude kršitve človekovih pravic, talibanski režim na čelu z Mulo Omarjem dajal zatočišče in podporo teroristični organizaciji Al Kaidi in njenemu zloglasnemu vodji Osami Bin Ladnu (Rashid 2010, 74–75).

Po napadu Al Kaide na ZDA 11. septembra 2001 se je začela vojna v Afganistanu, ko so oborožene sile ZDA in Velike Britanije skupaj z afganistanskim Severnim zavezništvom pričele izvajati operacijo Trajna svoboda. Cilj operacije je bil razbitje Al Kaide v Afganistanu in odstranitev talibanskega režima ter posledična vzpostavitev demokratične afganistanske države (Global Security 2011).

Po hitrem porazu in izgubi oblasti leta 2001¹⁶ so talibani pričeli z izvajanjem uporništva. V obdobju 2002–2005 so se konsolidirali in v letu 2006 okrepili svoje uporniško delovanje proti vladnim in mednarodnim silam. Uporništvo se je z nasilnimi akcijami razmahnilo po celotnem ozemlju Afganistana. Talibani zaledje svojega uporniškega delovanja črpajo iz baz v Pakistanu (Abreu 2010).

Danes talibani predstavljajo glavno uporniško skupino v Afganistanu, odgovorni so za večino vseh napadov na mednarodne sile, vladne sile in civilno prebivalstvo. Pri svojih akcijah sodelujejo z drugimi uporniškimi skupinami, še posebej je problematično njihovo sodelovanje z Al Kaido. Njihovo število je zelo težko določiti, podatki se zelo razlikujejo glede na vir, poleg tega se število spreminja glede na letni čas, lokacijo in naloge.

Točnega števila talibanov in vseh afganistanskih upornikov najbrž ne ve nihče – niti uporniki sami. Najtočnejše številke, s katerimi razpolaga obveščevalna skupnost Isafa in še posebej ZDA, so označene z oznako tajno in nikakor ne morejo in ne smejo biti predmet proučevanja javno dostopnih dokumentov. Ocene javno dostopnih virov se med seboj kar krepko razlikujejo, vendar jih kljub temu lahko spravimo na skupni imenovalec.

Ocene večine virov glede števila afganistanskih upornikov se gibljejo med 40.000 in 50.000 mož. Eni viri govorijo zgolj o številu talibanov, drugi ločijo število talibanov, število drugih upornikov in skupno vsoto vseh.

Kilcullen (2009, 48–49) na podlagi podatkov s terena in informacij odprtega tipa ocenjuje, da je talibanov nekje med 32.000 in 40.000. Jedro talibanskega kontingenta po tej oceni predstavlja od 8.000 do 10.000 dobro izurjenih borcev. V vsakem trenutku naj bi v vsaki od afganistanskih provinc delovalo vsaj 250 do 450 teh bojnikov. Ostalih 22.000 do 30.000 pripadnikov talibanov so lokalni prebivalci, ki so se pridružili gverili in delujejo kot neke vrste občasni gverilci.

Če želimo dobiti skupno število vseh upornikov, je treba k številu talibanov prišteti še pripadnike drugih uporniških skupin, tako da se skupna vsota vrti nekje okoli številke 50.000 (Global Security 2011). Zanimivo je, da je ocena skupnega števila afganistanskih

¹⁶ Sile Severnega zavezništva so ob podpori letalstva in specialnih sil ZDA ter VB v manj kot dveh mesecih premagale talibane in prevzele kontrolo nad skorajda celotnim afganistanskim ozemljem. Operacija se je pričela 7. oktobra z ameriškimi bombnimi napadi, vendar se je večina talibanov z vsemi glavnimi voditelji navkljub hitremu napredovanju zaveznikov uspela umakniti v Pakistan (Global Security 2011).

upornikov podobna številu borcev, ki naj bi jih talibani imeli na razpolago pred padcem njihovega režima leta 2001. Tudi takrat naj bi bilo po oceni Rashida (2010, 220) v vrstah talibanov okoli 50.000 borcev.

4.5 Oblike in metode delovanja upornikov

Furlan (2006b, 53) definira ofenzivne, defenzivne, specialne in prehodne vrste bojnega delovanja. Med ofenzivne vrste bojnega delovanja spadajo napad, nasilno izvidovanje, naskok, demonstracija sile, zaseda, preboj, izkoriščanje uspeha in pregon.

Analiza delovanja afganistanskih upornikov nam pokaže, da obsega delovanje upornikov predvsem ofenzivne vrste bojnega delovanja: posredne in neposredne napade iz zasede v kombinaciji z uporabo eksplozivnih teles. Priljubljena metoda delovanja so samomorilski napadi, napadi z IED, raketni in minometni napadi, zajetja talcev in eksekucije. Uporniki se običajno ne spuščajo v odkrit in neposreden spopad. Cilji napadov so tako vojaški kot civilni.

Opazen je tudi trend naraščanja kompleksnih napadov, v katerih uporniki uporabijo kombinacijo napada, zasede, samomorilcev in minometne ognjene podpore. Takšni napadi predstavljajo velik problem za afganistanske varnostne sile in sile Isaf, ker se jim je zaradi kompleksne narave napada težje uspešno zoperstaviti. O tovrstnih napadih so v minulih mesecih veliko poročali tudi slovenski mediji (MMC 2011b; MMC 2011c; Videmšek 2011b).

Rashid (2010, 224–236) je v svojem proučevanju delovanja afganistanskih upornikov še bolj natančen. Med najpogosteje uporabljene metode v obdobju 2003–2010 lahko na podlagi njegove analize štejemo:

- umore civilistov (učiteljev, politikov, humanitarnih delavcev),
- eksekucije afganistanskih policistov in vojakov,
- ugrabitve talcev,
- uporabo min in improviziranih eksplozivnih naprav,
- minometne in raketne napade,
- uporabo samomorilskih napadalcev,
- zasede,

- koordinirane napade večjih razsežnosti.

Pri svojem delovanju se uporniki v glavnem zanašajo na element presenečenja. Vsakič, ko mednarodne in vladne sile najdejo odgovor na grožnjo, se uporniki prilagodijo. Sposobni so neprestanega in hitrega prilagajanja novim situacijam na terenu. Zanašajo se na dejstvo, da je čas na njihovi strani. Njihov način delovanja je kompleksen, razdrobljen in zelo fleksibilen.

Namesto, da bi se soočili z močnejšim nasprotnikom, ki ga predstavljajo zavezniške sile, se raje izmaknejo in udarijo tam, kjer jih nihče ne pričakuje. Uporniki uporabljajo taktiko: »ko sovražnik napreduje, se umaknemo, ko se sovražnik zaustavi, ga udarimo« (Lind 2009a).

Delovanje posameznih uporniških skupin ni usklajeno. Kljub temu, da je nesporni vodja talibanov Mula Omar, uporniške skupine nimajo niti skupnega operativnega poveljnika na terenu niti skupne strategije, kljub temu pa njihovo delovanje na taktičnem nivoju povzroča strateške učinke. Uporniške skupine se povezujejo v ohlapna zavezništva, družijo jih skupni cilji, a kljub temu so na terenu pri izvajanju uporniških akcij dejansko vsaka zase. To je za mednarodne in vladne sile velik izziv, saj ni enotnega sovražnika (Abreu 2010).

Posebej v zadnjem času izvajajo uporniki vse več akcij, katerih žrtve so samo civilisti, še posebej so odmevne eksekucije pomembnih političnih oseb. Te so del nove uporniške taktike. Uporniki so v tako v letu 2011 uspešno izvedli že več atentatov na župane, guvernerje provinc in druge civilne pripadnike afganistanskih oblasti. Pred atentati niso varni niti šefi policije in častniki afganistanske vojske (Videmšek, 2011b).

Izbiranje civilnih tarč po eni strani kaže na nezadovoljstvo upornikov nad lokalnim prebivalstvom, ki sodeluje z oblastmi in mednarodnimi silami in si želi stabilizacijo situacije, po drugi strani pa to kaže na spremembo taktike, saj želijo z napadi na civiliste lokalno prebivalstvo ustrahovati in prepričati, da vladne in mednarodne sile niso sposobne zagotoviti varnosti ter stabilizirati razmer in da so le oni tisti, ki to lahko zagotovijo – seveda po odstranitvi trenutne afganistanske oblasti in mednarodnih sil.

Pri tem jim nehote pomagajo tudi sile Isaf s svojimi napakami pri izbiri ciljev bojnega delovanja. Največji problem Isafa je namreč definiranje, kdo je sovražnik in kdo ne.

Uporniki nimajo tankov, letal in čet, ki korakajo. Sovražniki se oblačijo tako kot zavezniki in zavezniki se oblačijo tako kot sovražniki. V očeh pripadnikov mednarodnih sil med njimi ni razlike. Uporniki se pomešajo med lokalno prebivalstvo in zato velikokrat prihaja pri delovanj sil Isaf do pomot pri identifikaciji ciljev, posledica tega so prepogoste civilne žrtve med lokalnimi prebivalci. Zaradi tega sile Isaf izgubljajo legitimnost v očeh lokalne populacije, uporniki pa imajo lažje delo pri naboru novih rekrutov, saj se tisti, ki so v napadih Isafa utrpeli izgube, pogosto priključijo upornikom ali postanejo njihovi podporniki kljub dotedanjemu nevtralnemu stališču.

Na podlagi analize uporniškega delovanja lahko ugotovimo, da uporniki uporabljajo nekakšno kombinacijo gverile in terorizma. Pri tej kombinaciji uporabljajo metode, ki spadajo tako med gverilske kot med teroristične oblike delovanja, njihova dejanja pa so uperjena proti mednarodnim silam, vladnim silam in lokalnemu prebivalstvu, se pravi proti vojakom in proti civilistom.

Med pojavne oblike terorizma spadajo atentati in samomorilski napadi (Ivanuša in Podbregar 2008). Poleg tega pojavne oblike terorističnih dejanj med drugim zajemajo napade na življenje ljudi ter ugrabitve talcev (Prezelj 2006). Analiza uporniškega delovanja v Afganistanu nam pokaže, da spadajo te oblike terorističnega delovanja med najbolj pogosto uporabljene metode upornikov. Če temu dodamo dejstvo, da so cilji napadov pogosto civilisti, kar je po definiciji ena osnovnih lastnosti terorizma (Ivanuša in Podbregar 2008; Prezelj 2006), je jasno, da lahko del uporniških taktik označimo za teroristične.

Po drugi strani uporniška uporaba zased in improviziranih eksplozivnih naprav proti afganistanskim in mednarodnim varnostnim strukturam kaže na gverilsko bojevanje. Za gverilo je namreč značilna uporaba tehnik, s katerimi se slabotnejša vojaška sila izogne odprtemu in odločilnemu vojaškemu spopadu (Svete in drugi 2011). To ugotovitev nam dodatno potrди tudi dejstvo, da uporniki uporabljajo taktiko napadov 'udari in beži', ki je značilna oblika delovanja gverilcev.

Zaradi izogibanja odkritim in neposrednim spopadom, uporabe zased in naslanjanja na lokalno prebivalstvo bi lahko sklenili, da uporniki izvajajo gverilsko obliko delovanja. Samomorilski napadalci, eksekucije in dejstvo, da so tarče napadov v določenih akcijah civilisti, pa govorijo o teroristični obliki delovanja, zato lahko zaključimo, da je delovanje afganistanskih upornikov kombinacija gverilskega bojevanja in terorizma.

4.6 Asimetrično vojskovanje upornikov

Asimetrično vojskovanje je v zadnjih letih zelo pogosto predmet proučevanja v strokovni javnosti. Razloge za to gre iskati predvsem v dogajanju v Iraku in Afganistanu. Zaradi aktualnosti teme se v strokovni literaturi pojavlja več definicij asimetričnega vojskovanja.

Eno tistih, ki najbolj celostno zajamejo sam pojem, je postavil Svete (2002a), ki pravi, da lahko asimetrično vojskovanje v najširšem smislu razumemo kot uporabo tistih vojaških in nevojaških sredstev in tehnik, ki ob upoštevanju lastnih ter nasprotnikovih ofenzivnih in defenzivnih zmogljivosti v določenem trenutku povzročijo glede na uporabljena sredstva najbolj neproporcionalne učinke. Tej definiciji dodajmo še dojemanje pojma asimetričnega vojskovanja Thorntona (2007), ki asimetrično vojskovanje opiše z uporabo metafore odseva v ogledalu, pri čemer je simetrija je po njegovem mnenju kot slika v ogledalu, kjer podobnost obstaja kljub temu, da je slika včasih manjša, v asimetričnem razmerju pa odseva v ogledalu sploh ni. Če obe definiciji združimo in jih primerjamo z uporniškimi delovanjem v Afganistanu lahko hitro ugotovimo, da akcije upornikov v Afganistanu povsem ustrezajo definicijam asimetričnega delovanja. Uporniki izrabljajo šibke točke nasprotnika, s tem povzročajo neproporcionalne učinke¹⁷, saj je upornikov bistveno manj kot pripadnikov mednarodnih sil, vendar uporniki kljub temu uspevajo stopnjevati nasilje v državi in širiti svoj vpliv, primerjava velikih konvencionalnih sil na eni strani in uporniških skupin s svojimi samomorilskimi napadi na drugi strani pa je kot slika v ogledalu, ki je ni. Lahko bi rekli, da uporniki s svojim premetenim delovanjem in z uporabo tehnologije, ki je nasprotnik v tisti časovni točki na tak način ne pričakuje, izničijo fizično moč sil Isaf. Kot v primeru boja Davida in Goljata, s katerim Svete (in drugi 2011) metaforično ponazori asimetrično vojskovanje.

Umestitev uporništva v asimetrično vojskovanje tako ne predstavlja velike težave. Konec koncev lahko uporništvo samo definiramo kot asimetrično vojskovanje. A v proučevanju sem želel poseči globlje in dokazati, da oblike, metode in značilnosti asimetričnega vojskovanja sovpadajo z oblikami, metodami in značilnostmi uporniškega delovanja.

¹⁷ Ocene števila afganistanskih upornikov se gibljejo okoli številke 50.000, medtem ko je pripadnikov sil Isaf v Afganistanu po uradnih podatkih trenutno okoli 130.000 (Isaf 2011b). Če temu dodamo dejstvo, da se nasilje v državi kljub temu stopnjuje, je trditev o neproporcionalnih učinkih povsem na mestu.

Pri analiziranju delovanja na podlagi uporabljenih metod in tarč delovanja afganistanskih upornikov smo ugotovili, da uporniki uporabljajo kombinacijo gverile in terorizma. Svete (2002b) navaja šest osnovnih oblik sodobnega asimetričnega vojskovanja, med katerimi velja z vidika našega proučevanja izpostaviti terorizem in gverilsko bojevanje, saj to pomeni, da je uporniško delovanje kombinacija dveh osnovnih oblik sodobnega asimetričnega delovanja.

Če si pogledamo še rezultate analize uporniškega delovanja z vidika značilnosti asimetričnega vojskovanja, lahko tudi tukaj hitro najdemo vzporednice. Mckenzie (2000) opredeli šest glavnih značilnosti asimetričnega vojskovanja, med katerimi je treba izpostaviti nesorazmeren učinek in nasprotnikovo voljo kot glavno tarčo asimetričnega delovanja. Njegovo klasifikacijo nadgradi Svete (2002a), ki šestim glavnim značilnostim med drugim doda razpršitev elementov glede uporabljenih metod, tehnologij, volje, morale, organiziranosti in časovne perspektive, temu pa moramo dodati še pogled Anckerja (2003), ki izpostavi presenečenje kot eno izmed glavnih značilnosti asimetričnega vojskovanja. Vse našete značilnosti asimetričnega vojskovanja so obenem tudi značilnosti uporniškega delovanja.

Učinki delovanja afganistanskih upornikov so nesorazmerni. Svojo moč usmerjajo v šibke točke nasprotnika, zato jim kljub temu, da so mednarodne in afganistanske varnostne sile v veliki številčni premoči, uspeva stopnjevati nasilje v državi in obseg svojega vpliva. Njihova tarča je volja nasprotnika, zato ga skušajo udariti tam, kjer najbolj boli, obenem pa se zanašajo na dejstvo, da je čas na njihovi strani. Njihove akcije so časovno in prostorsko neopredeljene – afganistanske in mednarodne varnostne sile nikoli ne vejo, kje in kdaj bodo uporniki udarili, zato se zdi, da so kljub premoči v številkah dejansko v manjšini. Delovanje upornikov je kompleksno in razdrobljeno, pri tem se uporniki zanašajo na element presenečenja, ki je njihov glavni adut. Sposobni so neprestanega in hitrega prilagajanja.

Na podlagi vsega naštetega lahko sklenemo, da nam analiza značilnosti delovanja upornikov ter značilnosti asimetričnega delovanja kaže v isto smer – če vlečemo vzporednice, lahko ugotovimo, da so značilnosti uporniškega delovanja v Afganistanu identične značilnostim asimetričnega vojskovanja.

Z gotovostjo lahko trdimo, da afganistanski uporniki pri svojem delovanju uporabljajo sodobne oblike in metode asimetričnega vojskovanja. Akcije upornikov ustrezajo definicijam asimetričnega delovanja in tudi vsem značilnostim le-tega. Njihovo delovanje je kombinacija dveh osnovnih oblik sodobnega asimetričnega vojskovanja – gverile in terorizma. To pomeni, da lahko delno potrdimo prvo izvedeno hipotezo in zaključimo, da afganistanski uporniki res izvajajo asimetrično vojskovanje. Za dokončno potrditev prve izvedene hipoteze bo treba dokazati še uspešnost asimetričnega vojskovanja upornikov. Ali so pri tem uspešni, kar pomeni, da pri izvajanju asimetričnega vojskovanja dosegajo zastavljene cilje, bomo analizirali v nadaljevanju magistrskega dela, skupaj z proučevanjem uspešnosti protiuporniškega delovanja Isafa.

5 UMESTITEV PROTIUPORNIŠKEGA DELOVANJA V POSLANSTVO SIL ISAF

Isaf so Natove mednarodne varnostne sile za Afganistan, ustanovljene na podlagi mandata OZN, ki želijo s svojim delovanjem preprečiti, da bi Afganistan ponovno postal zatočišče za teroriste in obenem zagotoviti varnost in boljšo prihodnost za afganistanski narod (Nato 2003; Nato 2011).

Zveza Nato vidi svojo glavno vlogo v Afganistanu v pomoči afganistanski vladi pri izvajanju in širjenju njene avtoritete ter njenega vpliva po celotni državi, v tlakovanju poti obnovi in učinkovitemu izvajanju oblasti. Nato to vlogo izvaja predvsem s silami Isaf, ki imajo mandat OZN. Isaf je ključna komponenta angažiranosti mednarodne skupnosti v Afganistanu pri pomoči afganistanskim oblastem v zagotavljanju varnosti in stabilnosti z namero zagotavljanja pogojev za obnovo in razvoj (Nato 2011).

In kako se je afganistanska Natova operacija Isafa sploh začela?

5.1 Zgodovina delovanja sil Isaf

V Petersbergu pri Bonnu se je pod pokroviteljstvom OZN med 27. novembrom in 5. decembrom 2001 odvijala konferenca o Afganistanu, ki se je končala s podpisom okvirnega sporazuma. Sporazum je pozival mednarodno skupnost, točneje povedano Varnostni svet OZN, k oblikovanju mandata za vzpostavitev mednarodnih mirovni enot,

ki bi zagotavljale red in varnost v Afganistanu do vzpostavitve lastnih vojaških in policijskih enot. Decembra 2001 je Varnostni svet OZN z resolucijo 1386 vzpostavil podlago za ustanovitev mednarodnih varnostnih sil za Afganistan – Isaf. Zaradi prisotnosti mednarodnih varnostnih sil je Visoki komisariat ZN za begunce v letih 2002 in 2003 uspel organizirati povratek približno dveh milijonov Afganistancev, ki so zaradi neprestanih spopadov na ozemlju Afganistana živeli kot begunci v sosednjih državah. Severnoatlantski svet zveze Nato se je 16. aprila 2003 odločil, da bo Nato avgusta istega leta prevzel izvajanje mirovne operacije OZN Isaf v Afganistanu¹⁸. Ime, mandat in poslanstvo operacije se po prevzemu poveljevanja niso spreminjali (Nato 2003).

Nato je vodenje izvajanja operacije Isafa dejansko prevzel 11. avgusta 2003. Zveza Nato je takrat postala odgovorna za poveljevanje, koordinacijo in zagotavljanje sil, vključno z zagotavljanjem poveljstva in poveljnika sil Isaf v Afganistanu. Mandat sil Isaf je bil najprej omejen na zagotavljanje varnosti na območju Kabula. OZN je oktobra 2003 z resolucijo 1510 razširil mandat sil Isaf na celotno ozemlje Afganistana in s tem položil temelje za širitev operacije po celi državi. Proces širjenja operacije¹⁹ se je izvajal postopoma, obsegal je štiri faze. Začel se je s fazo 1, ki je zajemala širitev na sever države in je bila končana, ko je Isaf v svoje območje delovanja dokončno vključil devet severnih afganistanskih provinc. Faza 2 je pomenila širitev območje delovanja na zahodne province, uspešna izvedba te faze je pomenila, da je območje delovanja Isafa preseglo polovico celotnega ozemlja Afganistana. Sledila je faza 3, ki je območju delovanja sil Isaf priključila še šest južnih provinc Afganistana, kar je pomenilo, da je območje delovanja Isafa obsegalo že tri četrtine afganistanskega teritorija. Za zaključek procesa je bila potrebna le še uspešna izvedba faze 4 – faza širitve na vzhod (Isaf 2011c).

Proces širjenja območja delovanja je bil zaključen oktobra 2006, ko je Isaf implementiral zadnjo fazo svoje širitve s prevzemom poveljevanja mednarodnim silam na vzhodu. S tem je Isaf prevzel območje delovanja celotnega Afganistana, poleg tega pa je istega leta Isaf z novim operativnim načrtom pričel pot k prevzemanju še bolj pomembne vloge v državi,

¹⁸ Afganistan ima za zvezo Nato zato velik simbolni pomen, saj se na tem primeru lomi njegova vloga organizacije, ki naj bi poleg kolektivne obrambe vse bolj zagotavljala mednarodni mir in varnost na evrazijskem območju in s tem postala pomemben regionalni dejavnik kolektivne varnosti (Svete in drugi 2011, 64).

¹⁹ Sočasno s prostorskim širjenjem operacije je potekalo tudi povečevanje števila pripadnikov sil Isaf na afganistanskih tleh. Tako se je število pripadnikov Isafa samo v obdobju tretje faze širitve povečalo za sto procentov (Isaf 2011c).

predvsem z napotitvijo OMLT enot za mentoriranje in usposabljanje afganistanske vojske po vsej državi (Isaf 2011c).

5.2 Poslanstvo in cilji sil Isaf

Isaf poslanstvo²⁰ svojih sil definira takole: »Isaf v podporo vladi Afganistana izvaja operacije na celotnem ozemlju Afganistana za zmanjševanje zmožnosti in volje uporniškega delovanja, podpira rast in sposobnost afganistanskih nacionalnih varnostnih sil in podpira napredek v izvajanju oblasti ter socialno-ekonomskega razvoja, z namero zagotavljanja varnega okolja in trajne stabilnosti « (Isaf 2011a).

Iz Poslanstva sil Isaf izhajajo bistvene naloge, ki obsegajo:

- zagotavljanje varnosti,
- obnovo in razvoj,
- izvajanje oblasti (Isaf 2011a).

Vsaka bistvena naloga sil Isaf je obenem tudi cilj njihovega delovanja. Iz poslanstva Isafa torej izhajajo bistvene naloge in na njih temelječi cilji, ki obsegajo zagotavljanje varnosti, obnovo in razvoj ter izvajanje oblasti. Sile Isaf imajo tako v svojem poslanstvu določenih več strateških ciljev in čeprav je protiuporniško delovanje postavljeno v ospredje, se skladno s celostnim pristopom izvajanja operacij zveze Nato (COPD 2010) izvaja delovanje na vzporednih strateških linijah za doseganje vseh ciljev hkrati.

Celosten pristop delovanja sil Isaf je viden tudi na operativnem nivoju, kjer operacija poteka na kar šestih operativnih linijah hkrati. Operativni cilji podpirajo doseganje strateških ciljev in doseganje poslanstva Isafa (ACO 2011). Operativni cilji so podrobno opisani v Tabeli 5.1.

²⁰ Poslanstvo je jasna, zgoščena izjava o nalogi in njenemu namenu (AJP-5 2006, 19).

Tabela 5.1: Operativni načrt sil Isaf

OPERATIVNE LINIJE	OPERATIVNI CILJI
Zaščita prebivalstva	Prebivalstvo je zaščiten pred vsemi oblikami nasilja.
Podpora razvoja afganistanskih varnostnih sil	Afganistanske varnostne sile so sposobne samostojno skrbeti za varnost in zaščito prebivalcev Afganistana.
Nevtralizacija uporniških skupin	Uporniške skupine so nevtralizirane, Afganistan ni več pribežališče ekstremistov.
Nevtralizacija kriminalnih združb	Kriminal je reduciran do stopnje, ko ne ogroža vladavine prava, afganistanske družbe, varnostnih struktur.
Podpora razvoja legitimne oblasti	Oblast deluje samostojno, odgovorno in je sprejeta s strani Afganistancev.
Podpora socialno-ekonomskega Razvoja	Vzdržna in legalna gospodarska rast omogoča prebivalcem Afganistana dostop do osnovnih dobrin.

Vir: ACO 2011.

Jasno je, da skušajo sile Isaf s svojim delovanjem hkrati doseči več strateških ciljev, ki jih podpirajo operativni cilji, vendar je treba na tem mestu izvesti analizo še korak naprej in ugotoviti, kateri izmed teh strateških ciljev je prioriteta – doseganje katerega cilja omogoča izpolnitev poslanstva. Mnenja glede odgovora na to vprašanje si niso enotna. Različni avtorji imajo različne poglede na definiranje nečesa, kar bi lahko imenovali srž rešitve situacije v Afganistanu. Če gledamo s širšega vidika, je odgovor na naše vprašanje gotovo stabilizacija Afganistana²¹.

Nestabilnost je v Afganistanu veliko večji problem kot samo uporništvo. Afganistanska nestabilnost ima svoje vzroke tako v uporništvu kot tudi v globalnih terorističnih organizacijah (Al Kaida), vmešavanju sosednjih držav, šibkem gospodarstvu, institucionalnih slabostih, razmahu trgovine z mamili, pomanjkanju zaupanja Afganistancev v svojo vlado in v mednarodno skupnost. Bistveni izziv za zahod zato ni toliko samo uporništvo kot izgradnja stabilne države, ki lahko rešuje svoje probleme brez večje mednarodne intervencije. Širjenje učinkovitega izvajanja legitimne oblasti v vseh 40.020 vasi Afganistana je ob vse večji korupciji v državi zato glavni izziv (Kilcullen 2009, 45–47).

²¹ V Afganistanu, kjer konflikt sploh še ni končan, si je Nato z operacijo Isaf zadal zelo težko nalogo stabilizacije države (Svete in drugi 2011, 64).

Sama zveza Nato ima prioriteto delovanja v Afganistanu postavljeno nekoliko ožje. Skladno z resolucijo varnostnega sveta OZN je glavna vloga sil Isaf pomoč afganistanskim oblastem pri vzpostavitvi varnega in stabilnega okolja. Zaradi tega cilja izvajajo sile Isaf varnostne in stabilnostne operacije po celotnem Afganistanu in so direktno vključene v razvoj Afganistanske vojske z urjenjem, mentoriranjem in opremljanjem (Nato 2011).

Zveza Nato tako v opredelitvi svojih bistvenih nalog in izhajajočih ciljev kot glavni cilj navaja vzpostavitev varnega in stabilnega okolja. Na mestu je torej ugotovitev, da na uresničitvi tega cilja sloni celotno poslanstvo sil Isaf. Poglejmo si še razčlenitev preostalih bistvenih nalog, katerih skupno uresničevanje prispeva k doseganju že omenjenega širšega cilja – stabilizaciji Afganistana.

S pomočjo skupin za obnovo provinc (PRT) je Isaf aktivno udeležen v obnovi in razvoju Afganistana. Isaf varuje območja, kjer poteka obnova s strani drugih nacionalnih in internacionalnih akterjev. Kadar je potrebno, sile Isaf v sodelovanju z afganistanskimi oblastmi praktično podpirajo akcije za obnovo in razvoj ter tudi humanitarne akcije (Isaf 2011a).

Isaf s svojimi skupinami za obnovo provinc pomaga afganistanskim oblastem pri krepitvi institucij in mehanizmov, potrebnih za popolno vzpostavitev izvajanja oblasti, vladavine prava in uveljavitve človekovih pravic. Osnovna naloga PRT-jev v tem segmentu je vzpostavljanje sposobnosti in podpora rasti vladnih struktur ter promoviranje okolja, v katerem lahko izvajanje oblasti napreduje (Isaf 2011a).

Do sedaj smo ugotovili, da je vzpostavitev varnega in stabilnega okolja glavni cilj sil Isaf in da na uresničitvi tega cilja sloni celotno poslanstvo Isafa ter uresničitve preostalih bistvenih nalog. Sedaj pa se moramo vprašati, kaj je tisto, kar omogoča doseganje tega cilja. Odgovor na to vprašanje je uspešno protiuporniško delovanje.

Poglejmo si, zakaj. Del odgovora nam ponudi že samo definiranje protiuporništva. Mattis (2006) trdi, da je vzpostavitev varnega okolja primarni cilj delovanja vojaške komponente pri protiuporniškem delovanju. Ob tem se je treba zavedati, da je protiuporniško delovanje kombinacija aktivnosti, ki se izvajajo z namenom poraza uporništva (FM 3-24 2006), kar pomeni, da uspešno uporniško delovanje pomeni poraz uporništva in s tem vzpostavitev varnega in stabilnega okolja. Brez uspešnega protiuporništva ob trenutni situaciji v Afganistanu ne moremo pričakovati niti varnosti in stabilnosti niti stabilizacije razmer.

Temu lahko dodamo še trditev Drougosa (2011), ki v svoji študiji kot enega izmed ključev do uspeha zahoda v Afganistanu izpostavi implementacijo nove, uspešnejše strategije protiuporniškega delovanja, ki bo pomagala pri vzpostavljanju in zagotavljanju varnosti in stabilnosti v državi.

Glavni cilj protiuporniškega delovanja sil Isaf je zaradi navedenih razlogov identičen skupnemu glavnemu cilju Isafa, kar pomeni, da lahko na podlagi analize poslanstva sil Isaf zapišemo, da je glede umeščenosti protiuporniškega delovanja v poslanstvo sil Isaf in njegove vloge kot na dlani ugotovitev, da je protiuporniško delovanje postavljeno povsem v ospredje. Ne le, da je protiuporniško delovanje v poslanstvu sil posebej izpostavljeno, od uspešnosti protiuporniškega delovanja je odvisna tudi izvedba vseh treh bistvenih nalog, ki izhajajo iz poslanstva – zagotavljanje varnosti, obnova in razvoj in izvajanje oblasti.

Če povemo nekoliko poenostavljeno, potem je glavni cilj Isafa zagotoviti varnost in stabilnost v Afganistanu. Na uresničitvi tega cilja sloni celotno poslanstvo sil Isaf. Osnovni mehanizem za uresničitev tega cilja pa je protiuporniško delovanje. Povedano z drugimi besedami: če Isafu ne uspe uspešno izvajanje protiuporniškega delovanja in s tem vzpostavljanje in zagotavljanje varnega in stabilnega okolja, potem je poslanstvo sil Isaf obsojeno na neuspeh.

Tej ugotovitvi je treba dodati tudi dejstvo, da je od doseganja glavnega cilja odvisna tudi uresničitev vseh preostalih ciljev sil Isaf – če namreč Isafu ne uspe zagotoviti varnosti in stabilnosti, potem so tudi obnova, razvoj in izvajanje oblasti v Afganistanu neuresničljivi. Na podlagi proučevanja poslanstva in ciljev sil Isaf lahko tako ugotovimo, da je od uresničitve glavnega cilja, zagotovitve varnosti in stabilnosti v Afganistanu, odvisna tako izpolnitev poslanstva sil Isaf kot tudi izpolnitev vseh preostalih ciljev, ki temeljijo na njegovih bistvenih nalogah.

Uspešno protiuporniško delovanje in s tem zagotavljanje varnega in stabilnega okolja je tako za Isaf odločilnega pomena. Res je sicer, da v teoriji pri stabilizaciji Afganistana vojaška komponenta z zagotavljanem varnega in stabilnega okolja igra le podporno vlogo politični in ekonomski komponenti (Mattis 2006), vendar je obenem treba razumeti, da politična, ekonomska, socialna, sodna, izobraževalna in zdravstvena komponenta ne morejo odigrati svoje vloge pri stabilizaciji Afganistana, če jim ni zagotovljeno kolikor toliko nemoteno delovanje – kar je sopomenka za stabilno in varno okolje, do katerega je v

Afganistanu ob trenutni situaciji mogoče priti le z izvajanjem uspešnega protiuporniškega delovanja.

Zaključimo lahko, da smo z analizo umeščenosti protiuporništv v poslanstvo sil Isaf dokazali, da je uspešnost doseganja vseh bistvenih ciljev Isafa odvisna od zagotavljanja varnosti in stabilnosti. Ta pa je odvisna od protiuporniškega delovanja, saj je prav uspešno protiuporništv tisto, ki lahko zagotovi varnost in stabilnost. To pomeni, da smo verificirali prvi del osnovne hipoteze, ki pravi, da je doseganje ciljev sil Isaf v Afganistanu, ki segajo na področje zagotavljanja varnosti, obnove in razvoja ter izvajanja oblasti odvisno od protiuporniškega delovanja.

5.3 Smernice protiuporniškega delovanja Isafa

Ker je protiuporništv vroča tema zadnjih nekaj let, je dokaj presenetljivo dejstvo, da na tem področju v preteklosti ni bilo izdelanih veliko doktrinarnih dokumentov. Za primer lahko navedem podatek, da je pred izdajo FM 3-24 (2006) prejšnji priročnik za protiuporništv kopenske vojske ZDA veljal več kot 20 let.

Analiza smernic protiuporniškega delovanja nam bo odkrila glavne poudarke protiuporništv Isafa, poleg tega pa nam bo koristila v naslednjem poglavju, ko bomo na podlagi primerjave delovanja upornikov in protiuporniškega delovanja sil Isaf skušali določiti center gravitacije obojih.

Sile Isaf nimajo enotnega doktrinarnega dokumenta za protiuporniško delovanje, vendar ni to nič nenavadnega, saj ima vsaka nacija svoje doktrinarne dokumente (kot primer lahko navedem ZDA, ki imajo že prej omenjeni FM 3-24). Vsi nacionalni doktrinarni dokumenti držav zveze Nato o protiuporniškem delovanju morajo biti usklajeni z AJP 3.4.4 (2008), ki je nekakšen krovni dokument članic zveze Nato za protiuporniško delovanje. Upoštevanje tega dokumenta naj bi zagotovilo usklajeno delovanje posameznih držav na tem področju.

General Petraeus, bivši poveljnik Isafa²² (Petraeus je julija 2011 predal poveljevanje), je za dodatno uskladitev delovanja posameznih držav znotraj Isafa in za osvetlitev njemu

²² Ameriški general David Petraeus je 18. julija 2011 v Kabulu ameriškemu generalu Johnu Allenu predal poveljevanje silam Isaf in silam ZDA v Afganistanu. Petraeus je bil poveljnik zavezniških sil v Afganistanu dobro leto dni (MMC 2011a; Videmšek 2011a).

najpomembnejših elementov protiupornišтва izdal Navodilo poveljnika Isafa za protiuporniško delovanje (2010).

Navodilo je povzetek teoretikov²³, ki se ukvarjajo s protiuporništvom, in doktrinarnih dokumentov, na čelu z že omenjenima AJP 3.4.4 (2008) in seveda ameriškim FM 3-24 (2006). General Petraeus je nekakšen guru protiupornišтва, saj je prav on pisec ameriškega protiuporniškega priročnika FM 3-24 (2006), poleg tega je bil poveljnik ameriških sil v Iraku, kasneje pa poveljnik sil Isaf in obenem tudi poveljnik sil ZDA v Afganistanu.

Ker navodilo za protiuporniško delovanje povzema bistvo teoretikov in doktrinarnih dokumentov tega področja, kot ga vidi sam (bivši) poveljnik Isafa, se mi zdi najbolje, da navodilo povzamem v tem poglavju in tako prikažem smernice protiuporniškega delovanja sil Isaf.

Petraeus (2010) v svojih navodilih kot ključno izpostavi lokalno prebivalstvo. »Človeški teren je ključen teren« je ena izmed njegovih najbolj znanih trditev. Samo z zagotavljanjem njihove varnosti in s pridobitvijo njihovega zaupanja je mogoče pričakovati uspeh Isafa in afganistanske vlade.

Od pripadnikov sil Isaf se zahteva, da patrolirajo med lokalnim prebivalstvom, ne pa, da se zapirajo v baze. Lokalne prebivalce je treba spoštovati in se do njih obnašati kot gost v njihovi državi. Z njimi je treba navezovati stike, graditi odnose, poslušati, kaj imajo povedati, in se izogibati preuranjenim reakcijam in predsodkom. Ljudem je treba nuditi potrebno zaščito, pri tem se je treba zavedati, da talibani niso edina grožnja lokalnemu prebivalstvu, saj jih poleg upornikov prav tako ogroža korupcija, slabo izvajanje oblasti in zloraba moči. Lokalno prebivalstvo je ob sodelovanju z vladnimi silami treba zaščititi pred vsemi naštetimi viri ogrožanja (Petraeus 2010).

Kadar pride do spopada z uporniki, se je treba boriti nepopustljivo. Zmagati se ne da brez boja, vendar se je ob tem treba zavedati, da se ne da zmagati niti samo z bojevanjem. Z uporniki se je treba boriti neusmiljeno, hkrati pa je treba biti zelo previden, da ne pride do nepotrebnih žrtev med civilisti (Petraeus 2010).

²³ Eden izmed njih je Kilcullen, ki spada med vodilne svetovne strokovnjake s področja upornišтва ter protiupornišтва in ki je med drugim deloval kot Petraeusov svetovalec v Iraku.

Civilne žrtve so namreč točno to, kar želijo uporniki. Če med operacijo sil Isaf pride do izgube življenj med lokalnim prebivalstvom ali do poškodovanja njihove lastnine, si na tak način mednarodne sile ustvarjajo več sovražnikov, kot jih med samo operacijo eliminirajo. Na tak način se te vojne ne da nikoli zmagati (Petraeus 2010).

Če želimo zaokrožiti smernice za protiuporniško delovanje, je treba Petraeusovim navodilom dodati še nekaj smernic teoretikov in doktrinarnih dokumentov s tega področja. FM 3-24 (2006) že v uvodu ugotavlja, da gre pri protiuporniškem delovanju za zelo raznovrstne operacije. Od vojakov zahteva, da uporabijo mešanico znanih bojnih delovanj in spretnosti, ki se pogosteje navezujejo na nevojaške ustanove. Ravnotežje med vojaškim in nevojaškim je odvisno od lokalne situacije. Vojak mora biti pripravljen, da je lahko pozdravljen s stiskom roke ali pa z ročno bombo, medtem ko izvaja nalogo, in na oboje mora znati odreagirati.

Za Kilcullena (2006, 11) je ključnega pomena pri protiuporniškem delovanju vzdrževanje iniciative, saj pravi, da iniciativa pri protiuporništvu pomeni vse. Dokler uporniki reagirajo nate, si ti tisti, ki kontrolira okolje.

Če ti ob tem uspe pridobiti lokalno prebivalstvo, boš zmagal. Če ti reagiraš na dejanja sovražnika – in to kljub temu, da zmaguješ v taktičnih spopadih – potem on kontrolira okolje in boš na koncu vojno izgubil. Pri protiuporništvu so uporniki tisti, ki sprožijo večino napadov, udarijo hitro in se ponavadi umaknejo, preden imaš čas odreagirati.

Kilcullen (2006, 11) svari, da je največja nevarnost za protiuporniške sile to, da se spustijo potegniti v to igro in potem zgolj reagirajo na napade upornikov. Uspeh za recept je, da ne dopustiš upornikom, da te zvabijo v igro akcija–reakcija. Protiuporniške sile morajo ohraniti svoj fokus in ta fokus mora biti na lokalni populaciji. Na ta način lahko sledijo svojemu poslanstvu, vzdržujejo iniciativo in na koncu zmagajo.

Protiuporniške sile si zato nikakor ne smejo dovoliti, da se ukvarjajo zgolj in samo z uporniki. Svoj fokus morajo imeti usmerjen v izpolnjevanje svojega poslanstva, svojih bistvenih nalog in predvsem v pridobivanju src in misli lokalnega prebivalstva. Če jim tovrstno delovanje uspe, potem bodo uporniki prisiljeni reagirati na delovanje protiuporniških sil, posledično bodo protiuporniške sile lahko ohranjale iniciativo in na koncu porazile upornike.

6 PRIMERJAVA POSLANSTVA, CILJEV TER CENTRA GRAVITACIJE SIL ISAF IN AFGANISTANSKIH UPORNIKOV

6.1 Poslanstvo in cilji afganistanskih upornikov

Za razliko od Isafa afganistanski uporniki nimajo svoje uradne strani na svetovnem spletu, kjer bi imeli objavljeno poslanstvo in glavne cilje svoje misije. Vendar je poslanstvo afganistanskih upornikov kljub temu nazorno vidno. Poslanstvo talibanov je po mnenju Rashida (2010, 22) jasno izraženo že od njihovega nastanka leta 1994. To je vzpostavitev radikalne afganistanske islamske države, osnovane na vladavini ekstremne verzije šeriatskega prava.

To svoje poslanstvo so talibani delno že dosegli med leti 1996 in 2001, ko so zavladali skoraj celotnemu Afganistanu in na ozemlju, ki je bil pod njihovo kontrolo, vzpostavili Islamski emirat Afganistan, na čelu katerega je bil talibanski voditelj Mula Omar. Leta 2001, ko so jih premagale in pregnale sile OEF in sile Severnega zavezništva, se je večina talibanov zatekla v Pakistan. Tam so se reorganizirali, vrnilo na območje Afganistana in pričeli z uporniškimi delovanjem. A njihovo poslanstvo je ostalo nespremenjeno.

Bistvene naloge talibanov so, prav tako kot njihovo poslanstvo, nespremenjene že od njihovega pojava leta 1994, ko so jih Mula Omar in njegovi najbolj zvesti sodelavci oblikovali na zasedanju talibanske šure. To so:

- obramba integritete in islamskega značaja Afganistana,
- vzpostavitev in dosledno spoštovanje načel šeriatskega prava,
- razorožitev lokalnega prebivalstva in
- povrnitev miru (Rashid 2010, 22).

Vsekakor tudi na tem mestu – podobno kot v primeru sil Isaf – velja ugotovitev, da je vsaka bistvena naloga Talibanov obenem tudi cilj njihovega delovanja. Vendar si moramo zopet postaviti vprašanje, kateri izmed teh ciljev je prioriteta, oziroma doseganje katerega cilja omogoča izpolnitev samega poslanstva delovanja Talibanov. Ob analiziranju bistvenih nalog in iz njih izhajajočih ciljev pa tu ugotovimo, da izpolnitev nobenega izmed ciljev ne vodi neposredno do uresničitve poslanstva. Glavnega cilja delovanja talibanov torej ne moremo definirati direktno iz bistvenih nalog, temveč ga moramo izluščiti iz kombinacije njihovega poslanstva in njihovega trenutnega delovanja. Poglejmo si, kako.

Uporniški talibani delujejo vse bolj organizirano in smrtonosno. Analiza obstoječih kazalcev nam pokaže, da se varnostna situacija v Afganistanu v zadnjih letih neprestano slabša (Stanekzai 2008; Jones 2010). A kaj je v ozadju tega destruktivnega delovanja talibanov? Kateri je glavni cilj, ki je skrit za nenehnimi napadi talibanov? To so vsekakor pomembna vprašanja, sploh ob upoštevanju dejstva, da je ena izmed bistvenih nalog talibanov povrnitev miru.

Odgovor na ta vprašanja nam da poslanstvo talibanov, povezano z njihovim trenutnim načinom delovanja. Poslanstvo talibanov je namreč vzpostavitev radikalne afganistanske islamske države in do izpolnitve svojega poslanstva lahko pridejo le, če se ponovno povzpnejo na oblast. Za kaj takega pa je seveda treba pregnati mednarodne sile iz Afganistana in zrušiti trenutno oblast, to pa je tudi razlog za porast nasilja v državi. Več ko je nasilja v Afganistanu, manjša je stopnja varnosti in stabilnosti v državi, mednarodne sile in trenutna afganistanska oblast pa so v očeh lokalnega prebivalstva videti vse bolj in bolj nesposobne za zagotovitev varnosti in obvladovanje situacije v državi. Zato je glavni cilj talibanov rušenje varnosti in stabilnosti v Afganistanu.

Poglejmo si, če lahko glavni cilj talibanskega uporniškega delovanja enačimo z glavnim ciljem delovanja vseh upornikov in če lahko poslanstvo talibanov razširimo tudi na poslanstvo vseh afganistanskih upornikov.

S proučevanjem afganistanskega uporništva smo že prišli do sklepa, da lahko za potrebe proučevanja v magistrskem delu uporništvo v Afganistanu enačimo s talibanskim uporništvom in to kljub temu, da uporništvo v Afganistanu dejansko zaobjema več kot le talibane. Ugotovili smo, da je afganistansko uporništvo kompleksen pojav, ki vključuje več med seboj bolj ali manj povezanih uporniških skupin, a da so talibani tisti, ki vodijo afganistansko uporništvo, saj so glavna, največja in najmočnejša uporniška skupina.

Vendar vodilna vloga talibanov in njihova številčnost sama po sebi še ne pomeni, da je njihov glavni cilj hkrati tudi glavni cilj vseh upornikov. A dejstvo, da se jim druge uporniške skupine pridružujejo, skupaj z njimi tvorijo zavezništva uporniških koaliciji (Kilcullen 2009) ter pod njihovim vodstvom delujejo proti mednarodnim in afganistanskim varnostnim silam, nam vendarle spodbudi razmišljanje v tej smeri. Stvari postanejo jasne, ko se razkrije vzrok tovrstnega vedenja afganistanskih upornikov, ki je v skupni težnji po ponovni uveljaviti šeriatskega prava (Abreu 2010), kar pomeni, da je poslanstvo talibanov

obenem tudi poslanstvo vseh afganistanskih upornikov. Kljub temu, da imajo različne uporniške skupine različne interese, se talibanom pridružujejo v njihovem boju proti mednarodnim silam in trenutni afganistanski oblasti ravno zaradi skupnega poslanstva.

Poslanstvo vseh afganistanskih upornikov lahko zato na podlagi teh ugotovitev strnemo v en stavek: vzpostavitev radikalne islamske države na temeljih šeriatskega prava. Za doseg tega poslanstva pa je treba pregnati mednarodne sile in zrušiti trenutno afganistansko oblast. Ker smo že ugotovili, da je to možno le s povečanjem stopnje nasilja, ki pomeni rušenje varnosti in stabilnosti v Afganistanu in posledično izgubljanje legitimnosti mednarodnih sil in trenutne afganistanske oblasti v očeh lokalnega prebivalstva, lahko sklenemo, da mora biti ta cilj talibanov obenem tudi glavni cilj vseh afganistanskih upornikov. Brez uresničitve tega cilja namreč ni uresničitve skupnega poslanstva, kar pomeni, da morajo imeti uporniške afganistanske skupine skupen glavni cilj.

Zato lahko na podlagi proučevanja poslanstva in ciljev afganistanskih upornikov zaključimo, da je glavni cilj afganistanskih upornikov rušenje varnosti in stabilnosti v Afganistanu, ker s tem prikazujejo mednarodne sile in trenutne afganistanske oblasti kot nelegitimne in nesposobne za zagotovitev varnosti in obvladovanje situacije v državi, saj jim le izpolnitev tega cilja omogoča možnost za doseganje skupnega afganistanskega uporniškega poslanstva – vzpostavitve radikalne islamske države, temelječe na šeriatskem pravu.

6.2 Primerjava poslanstva ter ciljev Isafa in afganistanskih upornikov

V tem sklopu magistrskega dela bom skušal verificirati drugo izvedeno hipotezo, ki govori o tem, da je glavni cilj protiuporniškega delovanja Isafa diametralno nasproten glavnemu cilju upornikov ter da imajo eni in drugi isti center gravitacije. Zato bom najprej primerjal poslanstvo ter cilje delovanja sil Isaf in poslanstvo ter cilje delovanja afganistanskih upornikov.

Primerjava poslanstva ter ciljev Isafa in upornikov nam na prvi pogled ne pove veliko. Na eni strani imamo mednarodne sile Isaf, na drugi strani afganistanske upornike. Res je sicer, da imajo sile Isaf protiuporniško delovanje postavljeno v samo ospredje svojega poslanstva in da samo delovanje afganistanskih upornikov definira termin uporništvo, a to samo po sebi še ni dovolj, da bi lahko trdili, da so cilji enih in drugih diametralno nasprotni.

Poslanstvo sil Isaf govori o zmanjševanju zmožnosti in volje uporniškega delovanja, podpiranju rasti in sposobnosti afganistanskih nacionalnih varnostnih sil in o podpiranju napredka v izvajanju oblasti ter socialno-ekonomskemu razvoju, z namero zagotavljanja varnega okolja in trajne stabilnosti. Po drugi strani imajo vsi afganistanski uporniki pred očmi eno poslanstvo: vzpostavitev radikalne islamske države. Primerjava obeh poslanstev nam tako sama po sebi še ne kaže v smeri diametralno nasprotnih ciljev.

Tudi primerjava bistvenih nalog in iz njih izhajajočih ciljev nam pri primerjavi Isafa in talibanov ne da rezultatov, še več, zdi se, da je tu težko vleči kakršnekoli vzporednice oziroma iskati diametralna nasprotja. Na eni strani imamo tako Isafovo zagotavljanje varnosti, obnovo in razvoj in izvajanje oblasti, na drugi strani pa talibansko obrambo integritete in islamskega značaja Afganistana, vzpostavitev in dosledno spoštovanje načel šeriatskega prava, razorožitev lokalnega prebivalstva in povrnitev miru.

Tu še posebej izstopa dejstvo, da imajo sile Isaf kot eno izmed nalog zapisano zagotavljanje varnosti, talibani pa so si za eno izmed bistvenih nalog zadali povrnitev miru. Ne le, da pri tej nalogi ne gre za nasprotja, na prvi pogled bi lahko celo sklepali, da gredo tukaj oboji v isto smer. A treba se je zavedati, kdaj želijo eni in drugi doseči svoj cilj – Isaf takoj oziroma čim prej, talibani pa šele po odstranitvi trenutnih afganistanskih oblasti in mednarodnih sil in ponovni osvojitvi Afganistana.

Primerjava bistvenih nalog in iz njih izhajajočih ciljev ne da zelenih rezultatov, saj je glavni cilj delovanja sil Isaf definiran v opredelitvi bistvenih nalog in izhajajočih ciljev, kjer je kot glavni cilj navedena vzpostavitev varnega in stabilnega okolja, glavnega cilja delovanja talibanov in vseh afganistanskih upornikov pa se ne da definirati direktno iz bistvenih nalog, temveč ga moramo izpeljati iz poslanstva afganistanskih upornikov, kombiniranim z njihovim trenutnim načinom delovanja.

Zadeva tako postane zanimiva z vidika dokazovanja druge izvedene hipoteze šele, ko se nam pred očmi izoblikuje glavni cilj delovanja, preko katerega eni in drugi pridejo do uresničitve svojega poslanstva. Ugotovili smo že, da je glavni cilj protiuporniškega delovanja Isafa zagotoviti varnost in stabilnost v Afganistanu in da na uresničitvi tega cilja sloni celotno poslanstvo sil Isaf. Če ga primerjamo z glavnim ciljem delovanja afganistanskih upornikov, lahko ugotovimo, da je ta ravno nasproten. Glavni cilj upornikov je namreč rušenje varnosti in stabilnosti v Afganistanu, ker s tem prikazujejo mednarodne

sile in trenutne afganistanske oblasti kot nelegitimne in nesposobne za zagotovitev varnosti in obvladovanje situacije v državi, izpolnitev tega cilja pa omogoča možnost za doseganje njihovega poslanstva – vzpostavitev radikalne islamske države.

Ob podrobni analizi lahko tako ugotovimo, da je tako za doseg poslanstva afganistanskih upornikov tudi za doseg poslanstva sil Isaf bistvena varnost in stabilnost v Afganistanu. Razlika pa je seveda v tem, da jo Isaf želi vzpostaviti, uporniki pa rušiti. Torej imata obe strani res diametralno nasproten glavni cilj, na doseganje katerega je vezano tudi doseganje vseh drugih ciljev in čigar doseganje jima omogoča izpolnitev poslanstva. S to ugotovitvijo je tudi delno potrjena druga izvedena hipoteza: glavni cilj protiuporniškega delovanja Isafa je diametralno nasproten glavnemu cilju delovanja afganistanskih upornikov.

6.3 Primerjava delovanja Isafa in upornikov ter njihovega centra gravitacije

Center gravitacije je definiran kot tiste značilnosti, zmožnosti ali prizorišča, s katerih država, zavezništvo, vojaška sila ali drugo združenje črpajo svoje svobodno delovanje, fizično moč ali voljo do boja. Povedano drugače, center gravitacije predstavlja središče moči ali gibanja, od katerega je vse odvisno, oziroma točko, v katero je treba usmeriti vso energijo, ker je to tisti del sovražnikove moči, kateri bo, če bo uničen oziroma mu odvzet, vodil do njegovega neizogibnega poraza (Furlan 2006a; AJP-5 2006, 3–12).

Center gravitacije je treba določiti tako za nasprotne kot za lastne sile in na podlagi definicije lahko ugotovimo, da je zelo nenavadno, da bi bil isti za oboje. Vendar je domneva, osnovana na analiziranju študij protiuporniškega in uporniškega delovanja v Afganistanu ta, da gre pri proučevani temi ravno za tak primer. To bomo seveda skušali dokazati in na ta način potrditi drugi del druge izvedene hipoteze.

Določanja centra gravitacije se je po standardnem postopku treba lotiti z metodo analiziranja matrice centra gravitacije²⁴, ki jo za določanje centra gravitacije navajajo doktrinarni dokumenti zveze Nato. Če bi želeli določiti center gravitacije za protiuporniško delovanje sil Isaf in za delovanje upornikov na podlagi opisane metode, bi za to potrebovali analizo kritičnih zmožnosti, kritičnih zahtev in kritičnih ranljivosti obeh strani, vendar nam ti podatki niso na voljo, saj vsi nosijo oznako stopnje zaupnosti. Ker pa smemo

²⁴ Metoda analiziranja matrice centra gravitacije je opisana v AJP-5 (2006) in COPD (2010).

pri analizi teme proučevanja uporabljati le javno dostopne vire brez oznake stopnje zaupnosti, bomo center gravitacije enih in drugih skušali definirati na podlagi primerjave delovanja obojih.

Primerjava protiuporniškega delovanja Isafa in delovanja afganistanskih upornikov je seveda zelo težka že zaradi enostavnega dejstva, da si nasproti stojita dva povsem različna nasprotnika, ki za doseganje svojih ciljev uporabljata povsem različne oblike delovanja. Tako se Isaf s svojim delovanjem trudi pridobiti zaupanje prebivalstva in jim nuditi zaščito, uporniki pa na drugi strani s svojo kombinacijo gverile in terorizma pogosto povzročajo žrtve ravno med civilnim prebivalstvom.

Vendar se nam pri primerjavi protiuporniškega delovanja Isafa in uporniškega delovanja kljub temu pokažejo določene vzporednice. Posebej je treba opozoriti prav na vlogo žrtev med civilnim prebivalstvom.

Sile Isaf imajo med svojimi smernicami zapisano zahtevo, da je treba bojno delovanje izvajati previdno, da ne pride do nepotrebnih žrtev med civilisti, saj pomeni izguba življenj med lokalnim prebivalstvom, povzročena s strani Isafa, ustvarjanje novih sovražnikov. Upoštevanje teh navodil silam Isaf do sedaj ni šlo najbolje od rok, saj je pri njihovih akcijah v preteklih letih pogosto prihajalo do pomot pri identifikaciji ciljev, posledica tega pa so bile prepogoste civilne žrtve med lokalnimi prebivalci. To je seveda voda na mlin afganistanskim upornikom, saj civilne žrtve koristijo delovanju upornikov, zapišemo lahko celo, da so civilne žrtve točno to, kar želijo uporniki, saj zaradi njih sile Isaf in trenutna Afganistanska oblast izgubljajo legitimnost v očeh lokalne populacije.

Ne le, da uporniškem delovanju ustrezajo civilne žrtve med lokalnim prebivalstvom, povzročene s strani Isafa, afganistanski uporniki v zadnjem času tudi sami izvajajo vse več akcij, katerih žrtve so namenoma civilisti, saj želijo s temi napadi lokalno prebivalstvo ustrahovati in prepričati, da vladne in mednarodne sile niso sposobne zagotoviti varnosti ter stabilizirati razmere. Tako imamo podobno kot pri primerjavi ciljev sil Isaf in upornikov tudi pri primerjavi delovanja obeh strani v odnosu do žrtev med civilnim lokalnim prebivalstvom diametralno nasprotno sliko – upornikom pri njihovem delovanju civilne žrtve koristijo, silam Isaf pač ne.

Primerjava delovanja Isafa in upornikov v odnosu do žrtev med civilnim lokalnim prebivalstvom nam tako res kaže diametralno nasprotno sliko, vendar nam obenem

nakazuje tudi, da je lokalno prebivalstvo pomemben dejavnik za oboje. Poglejmo si, kakšni bodo rezultati, če primerjavo protiuporniškega delovanja sil Isaf in delovanja upornikov v naslednjem koraku razširimo in z vidika vloge žrtev med civilnim prebivalstvom preidemo na vlogo, ki jo ima lokalna populacija za delovanje obeh strani.

Kilcullen (2007) trdi, da je v centru vsakega protiuporniškega (in uporniškega) delovanja vedno politična moč ter da tehnike in metode protiuporniškega delovanja niso fiksne, temveč se spreminjajo, ker je protiupornišvo oblika »proti-vojskovanja« in se zato spreminja kot odgovor na spremembe v delovanju upornikov. Ravno ta trditev, povezana z usmeritvijo za protiuporniško delovanje bivšega poveljnika sil Isaf generala Petraeusa (2010), ki pravi, da je človeški teren ključen teren – tako za upornike kot za protiupornike, nas lahko usmeri v razmišljanje, ali ni nemara vloga lokalne populacije z vidika delovanja enaka tako za afganistanske upornike kot za Isaf. Če je človek ključen tako za upornike kot za protiupornike, potem to obenem tudi pomeni, da je prebivalstvo Afganistana dejansko center gravitacije obojih.

Seveda je iz delovanja Isafa lažje razbrati, da je za njih center gravitacije prebivalstvo. To nam nazorno kažejo smernice njihovega protiuporniškega delovanja, saj so osredotočene predvsem na pridobivanje zaupanja lokalnega prebivalstva. Iz smernic delovanja Isafa lahko tako izluščimo, da je lokalne prebivalce treba spoštovati, z njimi navezovati stike, graditi odnose, poslušati, kaj imajo za povedati in jim nuditi potrebno zaščito. Temu lahko dodamo še zahtevo, da se je na vsak način treba izogibati civilnim žrtvam med lokalnim prebivalstvom, saj zaradi njih sile Isaf izgubljajo zaupanje lokalne populacije.

Če bi želeli smernice za protiuporniško delovanje sil Isaf strniti v en stavek, bi bila to ravno navedba: »Človeški teren je ključen teren«, saj je v Navodilih poveljnika Isafa za protiuporniško delovanje (Petraeus 2010) kot ključno izpostavljeno lokalno prebivalstvo. Za to navedbo se skriva ideja, da so ljudje center gravitacije. Samo z zagotavljanjem njihove varnosti in s pridobitvijo njihovega zaupanja je mogoče pričakovati uspeh Isafa in afganistanske vlade.

Identificiranje lokalne populacije kot centra gravitacije afganistanskih upornikov se zdi na prvi pogled nekoliko zahtevnejše. A le na prvi pogled. Stopnjevanje nasilja in kopičenje žrtev med civilnim prebivalstvom je mogoče res nenavadna praksa za pridobivanje lokalnega prebivalstva, vendar imajo uporniki svoj načrt. Uporniki ne želijo, da jih lokalna

populacija vzljubi, temveč želijo svoj vpliv nanjo graditi na strahu in spoštovanju. Če jim to uspe, potem obenem krepijo svoj vpliv in šibijo zaupanje v mednarodne in afganistanske varnostne sile. Res je paradoksalno, a vendar drži, da žrtve, povzročene s strani upornikov, škodijo Isafu in ne upornikom.

Ob tem nas v dejstvo, da so lokalni prebivalci center gravitacije za afganistanske upornike, prepričajo napor, ki jih ti vlagajo v pridobitev prebivalstva pod svoj vpliv. Uporniki podporo prebivalstva pridobivajo s širjenjem svojih idej in z ustrahovanjem. Uporniki so, za razliko od Kabula in mednarodnih sil, že takoj na začetku intuitivno spoznali, da je center gravitacije lokalna populacija, ugotavljata Johnson in Mason (2007, 86–87). Tudi Lind (2009b) trdi, da so afganistanski uporniki spoznali nujnost podpiranja uporništva s strani lokalne populacije, ob tem da je modus operandi uporniškega pridobivanja podpore lokalne populacije indoktrinacija ali prisila.

Zato lahko domnevo o istem centru gravitacije afganistanskih upornikov in sil Isaf potrdimo. V to nas prepriča dejstvo, da je na eni strani fokus delovanja afganistanskih upornikov usmerjen v lokalno prebivalstvo in to v smislu pridobivanja prebivalcev Afganistana na svojo stran, na račun zbujanja nezaupanja v sposobnost nasprotne strani, na drugi strani pa so sile Isaf, pri katerih imamo kot ključno izpostavljeno lokalno prebivalstvo, saj imajo v svojih smernicah za delovanje zapisano, da je samo z zagotavljanjem njihove varnosti in s pridobitvijo njihovega zaupanja je mogoče pričakovati uspešno delovanje Isafa in afganistanske vlade.

Vloga lokalne populacije je za uspešno delovanja sil Isaf in uspešno delovanje upornikov tako enaka – eni in drugi se trudijo uspeli v »pridobivanju src in misli lokalnega prebivalstva«, saj lahko le z uresničitvijo dosežejo svoje poslanstvo in zastavljene cilje. To pomeni, da imajo oboji isti center gravitacije, če pa to ugotovitev združimo z rezultatom analize iz prejšnjega odstavka, ko smo ugotovili, da je glavni cilj protiuporniškega delovanja Isafa diametralno nasproten glavnemu cilju delovanja afganistanskih upornikov, lahko zaključimo, da je druga izvedena hipoteza dokončno potrjena.

7 USPEŠNOST PROTIUPORNIŠKEGA DELOVANJA SIL ISAF IN USPEŠNOST DELOVANJA UPORNIKOV

Za skupno obravnavo uspešnosti protiuporniškega delovanja in uspešnosti upornikov sem se odločil predvsem iz enega razloga – ker se oba dejavnika tako močno prepletata, da ni možno obravnavati uspešnosti enega brez upoštevanja uspešnosti drugega. Protiupornišтво in uporništvo sta dva pola iste zgodbe.

7.1 Primerjava uspešnosti protiuporniškega delovanja sil Isaf in uspešnosti delovanja upornikov

Pri proučevanju uspešnosti uporniškega delovanja in protiuporniškega delovanja sil Isaf bomo izhajali iz splošnega razumevanja pojma uspešnosti. Glede na to, da smo skozi analizo ciljev protiuporniškega delovanja sil Isaf in uporniškega delovanja v magistrski nalogi že potrdili drugo izvedeno hipotezo in prišli do zaključka, da je glavni cilj delovanja Isafa diametralno nasproten glavnemu cilju delovanja upornikov, definicija uspešnosti pa pravi, da je uspešen tisti, ki doseže zastavljene cilje, potem je logično, da se bo pri primerjavi uspešnosti zelo verjetno pokazalo, da so lahko uspešni le eni ali drugi, nikakor pa ne oboji.

Ugotovili smo že, da uspeh pomeni doseganje zastavljenih ciljev, kar pomeni, da bo protiuporniško delovanje sil Isaf uspešno, če bo doseglo zastavljene cilje. Enaka trditev velja tudi za uporniško delovanje. Cilji sil Isaf izhajajo iz njihovega poslanstva. Proučevanje poslanstva Isafa nam je pokazalo, da imajo sile Isaf več bistvenih nalog in ciljev, z analiziranjem ciljev in poslanstva pa ugotovili, da je glavni cilj Isafa zagotoviti varnost in stabilnost v Afganistanu, saj sloni na uresničitvi tega cilja celotno poslanstvo sil Isaf. Še več, prišli smo celo do zaključka, da bi Isafovo neuspešno izvajanje protiuporniškega delovanja in s tem nezmožnost vzpostavljanja in zagotavljanja varnega in stabilnega okolja pomenilo, da je doseganje celotnega poslanstva sil Isaf obsojeno na neuspeh.

Na podlagi te ocene lahko izpeljemo definicijo, da je protiuporniško delovanje sil Isaf uspešno, če uspe zagotoviti stabilnost in varno okolje.

Na podoben način lahko izpeljemo tudi definicijo uspešnosti uporniškega delovanja. Za definiranje uspešnosti uporniškega delovanja veljajo enaka pravila kot za definiranje

protiuporniškega, kar pomeni, da je uporniško delovanje uspešno, če doseže zastavljene cilje. Glavni cilj upornikov je rušenje varnosti in stabilnosti v Afganistanu. Z doseganjem tega cilja uporniki prikazujejo mednarodne sile in trenutne afganistanske oblasti kot nelegitimne in nesposobne za zagotovitev varnosti in obvladovanje situacije v državi, izpolnitev tega cilja pa jim omogoča možnost za doseganje njihovega poslanstva – vzpostavitve radikalne islamske države. Če zapisano združimo z definicijo uspešnosti, potem lahko izpeljemo sklep, da je uporniško delovanje uspešno, če uspe zrušiti varnost in stabilnost v Afganistanu.

Na podlagi obeh izpeljanih ugotovitev lahko vidimo, da gre pri enih in drugih za varnost in stabilnost v Afganistanu. Cilj protiuporniškega delovanja je zagotoviti varnost in stabilnost, cilj uporniškega delovanja je rušiti varnost in stabilnost.

Sedaj ko imamo izpeljani definiciji uspešnosti protiuporništva Isafa in uporništva, moramo le še ugotoviti, ali se razmere v Afganistanu bližajo temu, kar bi lahko imenovali varnost in stabilnost, ali se od tega oddaljujejo. Tako bomo ugotovili, kdo dosega zastavljen cilj. Poglejmo si, kaj pravijo številke.

Število pripadnikov mednarodnih sil v Afganistanu je od leta 2001 do leta 2010 ves čas naraščalo. Vendar se varnost v Afganistanu s tem ni povečevala – ravno obratno. Število žrtev med lokalnim prebivalstvom – tako vojaškim kot civilnim –, je vsako leto preseglo številko iz prejšnjega leta. (iCasualties 2011).

Zgovorni so tudi podatki o strmem naraščanju žrtev med pripadniki mednarodnih sil. Thruelsen (2010) ugotavlja, da je bilo poletje leta 2008 tisto, ki je postavilo Afganistan v ospredje razprav v mednarodni skupnosti. Razlog je bil ta, da je takrat število ubitih pripadnikov mednarodnih sil v Afganistanu prvič preseglo število ubitih pripadnikov mednarodnih sil v Iraku.

Poglejmo si, kako je število žrtev med pripadniki mednarodnih sil naraščalo skozi leta (glej Tabelo 7.1). Leta 2001 je bilo v Afganistanu 12 žrtev med pripadniki mednarodnih sil, leta 2002 jih je bilo 70, leta 2003 je bilo 58 žrtev, leta 2004 jih je bilo 60, leta 2005 je številka prvič presegla 100 – ustavila se je pri 131, leta 2006 je število žrtev naraslo na 191, leta 2007 je številka presegla 200 – žrtev je bilo 232, leta 2008 je bilo žrtev že 295, leta 2009 je število žrtev poskočilo na kar 521, v letu 2010 se je število žrtev mednarodnih sil ustavilo

še le pri številki 711, v letu 2011 pa smo s petim avgustom že pri številki 336, kar skupaj pomeni 2.617 žrtev med pripadniki mednarodnih sil v Afganistanu (iCasualties 2011).

Tabela 7.1: Žrtve med pripadniki mednarodnih sil v Afganistanu

Leto	ZDA	VB	Drugi	Skupno
2001	12	0	0	12
2002	49	3	18	70
2003	48	0	10	58
2004	52	1	7	60
2005	99	1	31	131
2006	98	39	54	191
2007	117	42	73	232
2008	155	51	89	295
2009	317	108	96	521
2010	499	103	109	711
2011	243	29	64	336
Skupno	1.689	377	551	2.617

VIR: iCasualties 2011.

Leta 2002 je bil v Afganistanu le en samomorilski napad. Leta 2003 sta bila dva, leta 2007 je številka narasla že na 140. Število oboroženih napadov na mednarodne sile in lokalno prebivalstvo se je iz 1.558 v letu 2005 potrojilo na 4.542 v letu 2006 (Abreu 2010).

Afganistan postaja vse bolj nevaren. Povprečno število nasilnih incidentov v Afganistanu na mesec je leta 2003 znašalo 44, leta 2004 jih je bilo 90, leta 2005 jih je bilo 143, leta 2006 je število naraslo na neverjetnih 423, leta 2007 je bilo kar 562 nasilnih incidentov in leta 2008 kar 573, to pomeni, da se v obdobju petih let število nasilnih incidentov povečalo za več kot trinajstkrat (Stanekzai 2008).

Podatki, ki jih navaja Jones (2008, 7–8), so še bolj nazorni. Leta 2001 je 100 pripadnikov CIA, 350 pripadnikov specialnih sil ZDA in 15.000 Afganistancev ob izdatni podpori ameriških napadov iz zraka v manj kot treh mesecih končalo talibansko vladavino. Ob tem je bilo ameriških žrtev le za ducat. Prvotnemu uspehu in porazu talibanov je leta 2002 sledila tranzicija v uporništvo, ki se je v polnem obsegu razplamenelo leta 2006. V tem obdobju je število oboroženih napadov upornikov naraslo za 400 %, število žrtev zaradi teh napadov pa za 800 %. Naraščanje nasilja je bilo najbolj drastično med leti 2005 in 2006, takrat se je število samomorilskih napadov početrilo s 27 na 139, število napadov z daljinsko sproženimi IED se je podvojilo s 783 na 1.677, število oboroženih napadov se je potrojilo s 1.558 na 4.542. Temu je sledil ponoven dvig med letoma 2006 in 2007, ko se je

število uporniških napadov povečalo še za 27 %. Rezultat je vse manjša varnost Afganistancev in pripadnikov mednarodne skupnosti.

Metode asimetričnega vojskovanja afganistanskih upornikov terjajo vse večji davek med pripadniki mednarodnih sil. Med najpogostejše metode delovanja spadajo napadi z IED, ki predstavljajo največjo težavo za pripadnike mednarodnih sil, saj jim povzročajo največ žrtev (glej Tabelo 7.2). Od leta 2007 naprej imajo mednarodne sile v Afganistanu več kot polovico vseh smrtnih žrtev zaradi napadov z improviziranimi eksplozivnimi napravami.

Tabela 7.2: Število žrtev med pripadniki mednarodnih sil v Afganistanu, povzročenih z IED napadi

Leto	IED	Skupno	Odstotek
2001	0	4	0,00
2002	4	25	16,00
2003	3	26	11,54
2004	12	27	44,44
2005	20	73	27,40
2006	41	130	31,54
2007	78	184	42,39
2008	152	263	57,79
2009	275	451	60,98
2010	368	630	58,41
2011	158	284	55,63

Vir: iCasualties 2011.

Če vse skupaj strnemo, lahko zaključimo, da število incidentov v Afganistanu raste iz leta v leto, število žrtev med pripadniki mednarodnih sil in med lokalno populacijo narašča, kopičijo se nove sile (zaenkrat brez uspeha) in posledično je tudi javno mnenje v državah članicah zveze Nato je vse bolj negativno nastrojeno do operacije v Afganistanu.

Glede na prikazane podatke bi lahko sklepali, da je protiuporniško delovanje sil Isaf neuspešno in da je po drugi strani uporniško delovanje uspešno. Biti uspešen pomeni doseči zastavljene cilje. Glavni cilj Isafa je zagotavljanje stabilnosti in varnega okolja. Sile Isaf tega cilja ne dosegajo, na podlagi podatkov lahko celo zapišemo, da gredo trendi v Afganistanu v nasprotno smer in da Afganistan postaja vse nevarnejši in nestabilnejši.

Cilj upornikov je ravno obraten – rušiti varnost in stabilnost v državi, in na mestu je ugotovitev, da upornikom uresničevanje tega cilja zelo dobro uspeva. Torej lahko potegnemo črto in sklenemo, da upornikom doseganje uspešnosti zelo dobro uspeva, saj se število incidentov kljub nenehno naraščajočem številu mednarodnih sil v Afganistanu ves

čas strmo povečuje. Povedano drugače: afganistanski uporniki so uspešni, saj jim uspeva rušiti stabilno in varno okolje.

Na podlagi ugotovljenih dejstev bi lahko celo špekulirali, da afganistanski uporniki zmagujejo v afganistanskem konfliktu. A taka trditev bi bila površna in neutemeljena. Res je sicer, da je zmaga upornikov povezana z dobro znano filozofijo osvajanja src in misli lokalne populacije in da imajo uporniki možnost zmage le, če bodo ljudi prepričali, da so oni tisti, ki prinašajo mir in stabilnost. Za upornike je definicija zmage vse, kar ni poraz. Povedano drugače: uporniki zmagujejo že, če ne izgubijo. A kljub temu bi bila na podlagi ugotovljenega trditev, da uporniki zmagujejo, neresna. Pojem zmage je večplasten in kompleksen, tako da bi zastavitev in potrditev tovrstne hipoteze zahtevala izjemno obsežno proučevanje na podlagi večjega števila vnaprej določenih dejavnikov.

Zato se bomo držali predmeta proučevanja – primerjave uspešnosti protiuporniškega delovanja sil Isaf in uporniškega delovanja upornikov v Afganistanu. Pod analizo podatkov o številu incidentov in številu žrtev v obdobju 2003–2011 lahko potegnemo črto in zaključimo, da se razmere v Afganistanu niti približno ne gibajo v smeri varnosti in stabilnosti, še več, na podlagi analiziranih podatkov lahko zapišemo, da Afganistan postaja vse bolj nevarna in nestabilna država.

Ker je protiuporniško delovanje uspešno, ko doseže zastavljene cilje, in ker je cilj protiuporniškega delovanja Isafa zagotavljanje stabilnosti in varnega okolja, Afganistan pa postaja vse bolj nevarna in nestabilna država, lahko zaključimo, da sile Isaf svojega cilja ne dosegajo, kar pomeni, da je protiuporniško delovanje sil Isaf neuspešno.

Tudi za uporniško delovanje velja, da je uspešno, ko doseže svoje zastavljene cilje, vendar je nasprotno od sil Isaf njihov glavni cilj rušenje varnega in stabilnega okolja. Delovanje upornikov tako velja za uspešno, če uspe rušiti varnost in stabilnost v Afganistanu. To upornikom zelo dobro uspeva – Afganistan je vse bolj nevaren. Zato lahko na podlagi ugotovljenega sklenemo, da so uporniki uspešni, obenem pa združitev tega dognanja z delno potrjeno prvo izvedeno hipotezo o tem, da afganistanski uporniki izvajajo asimetrično vojskovanje pomeni, da lahko prvo izvedeno hipotezo dokončno potrdimo. Afganistanski uporniki uspešno izvajajo asimetrično vojskovanje, saj pri svojem delovanju uporabljajo oblike in metode sodobnega asimetričnega vojskovanja, pri tem pa dosegajo zastavljene cilje.

7.2 Razlogi za neuspešnost protiuporniškega delovanja sil Isaf

Ugotovitev, da so sile Isaf neuspešne, pomeni delno potrditev glavne hipoteze, ki pravi, da je doseganje ciljev sil Isaf v Afganistanu, ki segajo na področje zagotavljanja varnosti, obnove in razvoja ter izvajanja oblasti, odvisno od protiuporniškega delovanja, ki pa je zaradi asimetričnega vojskovanja upornikov neuspešno. Poleg neuspešnosti protiuporniškega delovanja sil Isaf smo tekom analiziranja predmeta proučevanja dokazali tudi, da je doseganje ciljev sil Isaf odvisno od protiuporniškega delovanja.

Potrditev domneve o neuspešnosti protiuporniškega delovanja sil Isaf, povezane z ugotovitvami o doseganju ciljev sil Isaf v Afganistanu in njihovi odvisnosti od protiuporniškega delovanja pomeni, da smo opravili velik del poti k verifikaciji glavne hipoteze. Pred nami je le še izziv dokazovanja domneve, da je protiuporniško delovanje sil Isaf neuspešno zaradi asimetričnega vojskovanja upornikov.

Na tem mestu se bomo zopet navezali na definiranje asimetričnega vojskovanja skozi oči Thorntona (2007), ki asimetrično vojskovanje vidi kot sliko v ogledalu, ki je ni. Če so konvencionalne oborožene sile, sodelujoče v Isafu, opremljene in izurjene za delovanje proti sovražniku, katerega slika v ogledalu se vidi, ali so potem res obsojene na neuspeh v tekmi z uporniki na principu akcija–reakcija, če odseva upornikov v ogledalu ni? Tudi Svete (in drugi 2011) se podobno sprašuje, če je asimetrični konflikt nerešljiva uganka za »močne« akterje.

Zavedati se je treba, da v primeru, ko asimetrično vojskovanje razlagamo s pomočjo metafore odseva v ogledalu, o asimetričnem vojskovanju ne govorimo, ko je odsev manjši ali obrnjen, o asimetričnem vojskovanju govorimo le, ko odseva ni. Točno takrat se pojavi bistven problem konvencionalnih sil in točno to je moč asimetričnega vojskovanja, ki ga izvajajo uporniki. To razmišljanje nam lahko služi kot osnova za analizo, s katero bomo skušal dokazati, da vzroki za neuspešnost protiuporniškega delovanja sil Isaf v Afganistanu izhajajo iz asimetričnega vojskovanja upornikov, nikakor pa ni samo po sebi dokaz vzroka neuspešnosti Isafa.

Dokazovanja, da leži vzrok neuspešnega protiuporniškega delovanja sil Isaf v asimetričnem vojskovanju upornikov, se je treba lotiti iz dveh vidikov – z vidika doseganja ciljev in z vidika centra gravitacije. Dokaz, da je protiuporniško delovanje sil Isaf

neuspešno zaradi asimetričnega vojskovanja upornikov, smo v bistvu delno pridobili že s primerjavo uspešnosti Isafa in upornikov.

Pri proučevanju uspešnosti uporniškega delovanja in protiuporniškega delovanja sil Isaf smo ugotovili, da uspeh pomeni doseganje zastavljenih ciljev, kar pomeni, da je protiuporniško delovanje sil Isaf uspešno, če doseže zastavljene cilje. Enaka trditev velja tudi za uporniško delovanje. Glavni cilj delovanja Isafa je diametralno nasproten glavnemu cilju delovanja upornikov, saj je cilj protiuporniškega delovanja zagotoviti varnost in stabilnost, cilj uporniškega delovanja pa je rušiti varnost in stabilnost. Z analiziranjem podatkov iz Afganistana smo ugotovili, da gredo trendi v Afganistanu v nasprotno smer od varnosti in stabilnosti in da Afganistan postaja vse nevarnejši in nestabilnejši, kar pomeni, da afganistanski uporniki dosegajo svoj glavni cilj. To je dokaz, da je uporniško delovanje uspešno in da je po drugi strani protiuporniško delovanje sil Isaf zaradi uspešnega delovanja upornikov neuspešno. Skladno s tem se potrди naše predvidevanje, da so lahko uspešni le eni ali drugi, nikakor pa ne oboji. Ker so uporniki uspešni, so posledično protiuporniki neuspešni. Torej se naša domneva, da sta to dve plati iste zgodbe, izkaže za resnično.

Vse, kar nam preostane, je, da sklep o neuspešnem protiuporniškem delovanju Isafa, ki je posledica delovanja upornikov, združimo s potrjeno prvo izvedeno hipotezo, ki pravi, da uporniki v Afganistanu uspešno izvajajo asimetrično vojskovanje. Ker je uspešnost definirana na podlagi doseganja zastavljenih ciljev je na mestu zaključek, da smo z vidika doseganja ciljev dokazali, da je protiuporniško delovanje Isafa neuspešno zaradi uspešnega asimetričnega vojskovanja upornikov. Mogoče se zdi tovrstno dokazovanje nekoliko trivialno, zato ga bomo podkrepili še z dokazovanjem z vidika centra gravitacije, saj smo v dosednji analizi med drugim ugotovili, da je center gravitacije uporništva in protiuporništva lokalno prebivalstvo.

Vloga lokalne populacije je za uspešno delovanja sil Isaf in uspešno delovanje upornikov identična, saj se eni in drugi trudijo uspeti v »pridobivanju src in misli lokalnega prebivalstva«, ker lahko le preko njih dosežejo svoje poslanstvo in zastavljene cilje. Zato je vzrok za uspeh uporniškega delovanja in hkraten neuspeh protiuporniškega delovanja treba iskati tudi v tem segmentu.

Ob tem se pojavi zanimivo vprašanje, kako je možno srca in misli sploh doseči. Pomemben del strategije zveze Nato pri izvajanju operacij so informacijske in psihološke operacije, ki so skladno s celostnim pristopom izvajanja operacij del strateškega komuniciranja (COPD 2010). Informacijske operacije zato izvaja tudi Isaf v Afganistanu, vendar je tam stanje zaradi tehnološke zaostalosti in nepismenosti prebivalstva specifično in zahteva veliko prilagajanja pri izbiri metod in sredstev. Pomemben del širjenja informacij in propagande zahodnih sil so namreč mediji – televizija, radio in časopis. V Afganistanu pa ljudje nimajo niti televizijskih niti radijskih sprejemnikov, poleg tega pa je velika večina prebivalstva nepismena. To od sil Isaf zahteva spremenjen pristop, ki med drugim vključuje zalaganje lokalnega prebivalstva z radijskimi sprejemniki in večji poudarek na sporočilih, ki jih enote širijo pri neposrednih stikih z lokalnim prebivalstvom na terenu.

Metoda upornikov je veliko neposrednejša, saj oni za svoje informacijske operacije ne potrebujejo niti tehnologije niti pismenosti prebivalstva. Uporniki gredo direktno do ljudi in svoje sporočilo širijo v živo. Lind (2010b) ugotavlja, da je ta metoda zelo uspešna, saj uporniki preko svojih mul širijo svoj vpliv in tako pomanjkanju medijev navkljub s svojimi sporočili dejansko dosežejo vsako afganistansko vas.

Uporniki že od začetka razumejo, da so center gravitacije lokalni prebivalci. Na podlagi tega spoznanja uporniki danes izvajajo briljantno defenzivno uporništvo. Na terenu imajo ravno dovolj svojih bojevnikov, da zastrašujejo nevladne ter mednarodne organizacije in jim s tem onemogočajo konkretnejše širjenje vpliva. Ponoči talibanski mule potujejo po ruralnih območjih in nagovarjajo vaške starešine. Prenašajo jim svoje ideje in jih obenem zastrašujejo. Njihovo sporočilo je jasno: Američani imajo zapestne ure, mi imamo čas. Preprosto sporočilo ima močan učinek, saj vaščanom sporoča, da se bodo Američani in drugi pripadniki mednarodnih sil sčasoma umaknili iz Afganistana. Včasih so sporočila mul tudi konkretnejša: umik mednarodnih sil bo prišel, mogoče čez pet let, mogoče čez deset let, vendar bo prišel. A mi bomo ostali in takrat se bomo vrnili v vašo vas in ubili vse člane vsake družine, katere pripadnik je sodeloval z mednarodnimi silami ali s Karzaijevo vlado (Johnson in Mason 2007, 86–87).

Tovrstne grožnje imajo v družbi, kjer je krvno maščevanje socialni vzorec, izjemen vpliv. V kombinaciji z odsotnostjo vsakršnega konkretnega razloga, da bi vaščani podpirali trenutno afganistansko vlado in z nezadostno zaščito, ki jim jo pred uporniki nudijo

afganistanske in mednarodne varnostne sile, je rezultat ta, da afganistanski vaščani v večini ostajajo ali nevtralni ali pa podpirajo upornike (Johnson in Mason 2007, 86–87).

Tudi Kilcullen (2009) ugotavlja, da je stanje na tekmi med uporniki in protiuporniki za pridobivanje src in misli lokalne populacije zaskrbljujoče, saj so uporniki razvili številne metode, s katerimi pridobivajo populacijo. Ena izmed njih so sodišča v senci.

Talibani imajo že od leta 2008 v Afganistanu vzpostavljenih več sodišč v senci, ki predstavljajo nekakšen vzporeden sodni sistem in obenem širijo uporniški vpliv. Ta sodišča delujejo na osnovi šeriatskega prava, ukvarjajo se z vsem od ozemeljskih sporov do umorov. Mednarodna skupnost se trudi v Afganistanu vpeljati moderen sodni sistem, a ker ima sodni sistem trenutne afganistanske oblasti v očeh lokalnega prebivalstva oznako skorumpiranosti, se ti raje obračajo na upornike in njihova sodišča. Afganistanski uporniki so v očeh lokalnega prebivalstva kruti, vendar pošteni, zato jim zaupajo. To pa pomeni, da protiuporniki tekmo za pridobivanje človeškega terena izgubljajo (Kilcullen 2009, 45–47).

Afganistanski uporniki so tako vzpostavili metode širjenja svojega vpliva in pridobivanja podpore zadostnega deleža lokalnega prebivalstva, kar jim omogoča uspešno delovanje in obenem onemogoča uspešnost protiuporniškega delovanja Isafa. K temu je treba dodati še dejstvo, da imajo uporniki v tekmi za pridobivanje lokalnega prebivalstva že v izhodišču prednost pred protiuporniki – medtem ko si morajo pripadniki sil Isaf pridobiti zaupanje lokalnega prebivalstva, je za upornike dovolj že, če si pripadniki Isafa tega zaupanja ne pridobijo. Za to, da uporniki dosežejo center gravitacije, ni treba, da jih imajo lokalni prebivalci radi, dovolj je že, da ne marajo pripadnikov sil Isaf.

Zaradi navedenih razlogov lahko dokončno sklenemo, da je protiuporniško delovanje sil Isaf neuspešno zaradi asimetričnega vojskovanja upornikov. To trditev smo dokazali tako z vidika doseganja ciljev kot tudi z vidika centra gravitacije, kar obenem tudi pomeni, da lahko dokončno potrdimo glavno hipotezo in zaključimo, da je doseganje ciljev sil Isaf v Afganistanu, ki segajo na področje zagotavljanja varnosti, obnove in razvoja ter izvajanja oblasti, odvisno od protiuporniškega delovanja, ki pa je zaradi asimetričnega vojskovanja upornikov neuspešno.

8 SKLEP

Za konec bom podal sklepne misli in oceno veljavnosti hipotez. Oceno veljavnosti posameznih izvedenih hipotez in oceno veljavnosti glavne hipoteze bom zaradi boljše preglednosti in razumljivosti navedel po točkah.

1. Afganistanski uporniki uspešno izvajajo asimetrično vojskovanje, saj pri svojem delovanju uporabljajo oblike in metode sodobnega asimetričnega vojskovanja, pri tem pa dosegajo zastavljene cilje.

Prvo izvedeno hipotezo sem delno verificiral s proučevanjem, osredotočenim na uporniško delovanje kot obliko asimetričnega vojskovanja, dokončno pa sem jo potrdil z analiziranjem uspešnosti delovanja afganistanskih upornikov.

Opredelitvi pojma asimetričnega delovanja sem najprej dodal definiranje njegovih značilnosti in pojavnih oblik, te sem primerjal z oblikami in metodami delovanja upornikov in na ta način skušal dokazati, da gre zaradi uporabljenih oblik in metod delovanja upornikov za tipično obliko sodobnega asimetričnega vojskovanja. Ugotovil sem, da analiza značilnosti delovanja upornikov ter značilnosti asimetričnega delovanja kaže v isto smer, saj nam vlečenje vzporednic pokaže, da so značilnost uporniškega delovanja v Afganistanu identične značilnostim asimetričnega vojskovanja. Akcije upornikov ustrezajo definicijam asimetričnega delovanja in tudi vsem značilnostim le-tega.

Poleg tega sem na podlagi analize uporniškega delovanja ugotovil, da uporniki uporabljajo metode, ki spadajo tako med gverilske kot med teroristične oblike delovanja, saj kaže izogibanje odkritim in neposrednim spopadom, uporaba zased in naslanjanje na lokalno prebivalstvo na izvajanje gverilske oblike delovanja, samomorilski napadi, eksekucije in dejstvo, da so tarče napadov v določenih akcijah civilisti pa nakazuje na teroristično obliko delovanja. Na podlagi navedenega lahko zaključimo, da je delovanje afganistanskih upornikov kombinacija dveh osnovnih oblik sodobnega asimetričnega delovanja – gverile ter terorizma in zato lahko z gotovostjo trdimo, da afganistanski uporniki pri svojem delovanju res uporabljajo sodobne oblike in metode asimetričnega vojskovanja.

Temu sklepu je treba dodati še rezultate analize uspešnosti delovanja afganistanskih upornikov. Uspeh upornikov sem proučeval na podlagi doseganja zastavljenih ciljev. Doseganje ciljev upornikov sem skušal dokazati z analizo podatkov iz Afganistana. Za uporniško delovanje velja, da je uspešno, ko doseže svoje zastavljene cilje, proučevanje poslanstva in ciljev delovanja upornikov pa nam kot njihov glavni cilj izpostavi rušenje varnega in stabilnega okolja. Delovanje upornikov tako velja za uspešno, če uspe rušiti varnost in stabilnost v Afganistanu. To upornikom zelo dobro uspeva, saj nam analiza podatkov pokaže, da postaja Afganistan vse bolj nevaren. Zato lahko na podlagi ugotovljenega sklenemo, da so uporniki uspešni, obenem pa združitev tega dognanja z že potrjeno domnevo o tem, da afganistanski uporniki izvajajo asimetrično vojskovanje in pri tem uporabljajo njegove sodobne oblike ter metode, pomeni, da lahko prvo izvedeno hipotezo dokončno potrdimo.

2. Kljub temu, da je glavni cilj protiuporniškega delovanja Isafa diametralno nasproten glavnemu cilju delovanja upornikov, imajo eni in drugi isti center gravitacije.

Drugo izvedeno hipotezo sem verificiral s povezavo rezultatov primerjave ciljev protiuporniškega delovanja sil Isaf in ciljev delovanja upornikov ter rezultatov primerjave centra gravitacije enih in drugih.

Najprej sem iskal odgovor na vprašanje, ali ni nemara glavni cilj upornikov in protiupornikov diametralno nasproten. Ob podrobni analizi poslanstva in ciljev obojih ter primerjavi med njimi sem prišel do spoznanja, da je tako za dosego poslanstva afganistanskih upornikov kot tudi za dosego poslanstva sil Isaf bistvena varnost in stabilnost v Afganistanu. Razlika je v tem, da jo Isaf želi vzpostaviti, uporniki pa rušiti. Obe strani imata tako diametralno nasproten glavni cilj, na doseganje katerega je vezano tudi doseganje vseh drugih njihovih ciljev in katerega uresničitev jima omogoča izpolnitev poslanstva.

Sledilo je definiranje in analiza centra gravitacije sil Isaf in upornikov. Center gravitacije sem definiral na podlagi primerjave delovanja obojih. Ugotovil sem, da je vloga lokalne populacije za uspešno delovanje sil Isaf in uspešno delovanje upornikov enaka, kajti eni in drugi se trudijo uspeli v »pridobivanju src in misli lokalnega prebivalstva«. Na eni strani je

fokus delovanja afganistanskih upornikov usmerjen v pridobivanje podpore lokalnega prebivalstva z zbujanjem nezaupanja v nasprotno stran in z ustrahovanjem, na drugi strani pa imamo sile Isaf, pri katerih je lokalno prebivalstvo posebej izpostavljeno kot ključno, saj imajo v svojih smernicah za delovanje zapisano, da je samo z zagotavljanjem njihove varnosti in s pridobitvijo njihovega zaupanja mogoče pričakovati uspešno delovanje Isafa in afganistanske vlade. Zato lahko domnevo o istem centru gravitacije afganistanskih upornikov in sil Isaf potrdimo. Združitev tega sklepa z ugotovitvijo o diametralni nasprotnosti glavnega cilja protiuporniškega delovanja Isafa in glavnega cilja upornikov pa pomeni, da je druga izvedena hipoteza potrjena.

3. Doseganje ciljev sil Isaf v Afganistanu, ki segajo na področje zagotavljanja varnosti, obnove in razvoja ter izvajanja oblasti, je odvisno od protiuporniškega delovanja, ki pa je zaradi asimetričnega vojskovanja upornikov neuspešno.

Verifikacijo glavne hipoteze sem izvedel po več korakih. Najprej sem analiziral pomen protiuporniškega delovanja za doseganje ciljev sil Isaf in umestitev protiuporništv v poslanstvo Isafa. Nato sem proučevanje nadaljeval z analizo uspešnosti protiuporniškega delovanja sil Isaf, čemur je na koncu sledilo analiziranje vzrokov za njegovo neuspešnost.

Iz poslanstva Isafa izhajajo bistvene naloge in na njih temelječi cilji, ki obsegajo zagotavljanje varnosti, obnovo in razvoj ter zagotavljanje oblasti. Sile Isaf imajo tako v svojem poslanstvu določenih več strateških ciljev, in čeprav je protiuporniško delovanje postavljeno v ospredje, se izvaja delovanje na vzporednih strateških linijah za doseganje vseh ciljev hkrati. Vendar analiza umeščenosti protiuporništv v poslanstvo sil Isaf pokaže, da je uspešnost doseganja vseh bistvenih ciljev Isafa odvisna ravno od zagotavljanja varnosti in stabilnosti, ta pa je odvisna od protiuporniškega delovanja, saj je prav uspešno protiuporništv v Afganistanu tisto, ki lahko zagotovi varno in stabilno okolje. Na podlagi proučevanja poslanstva in ciljev sil Isaf lahko zato zaključimo, da je od uresničitve glavnega cilja, zagotovitve varnosti in stabilnosti v Afganistanu, odvisna tako izpolnitev poslanstva sil Isaf kot tudi izpolnitev vseh preostalih ciljev, ki temeljijo na njegovih bistvenih nalogah. Uspešno protiuporniško delovanje in s tem zagotavljanje varnega in stabilnega okolja je tako za Isaf odločilnega pomena.

Uspešnost protiuporniškega delovanja sil Isaf sem proučeval na podlagi analize doseganja zastavljenih ciljev. Doseganje oziroma nedoseganje ciljev protiuporniškega delovanja Isafa sem skušal dokazati z analizo podatkov iz Afganistana. Ugotovili smo že, da uspeh pomeni doseganje zastavljenih ciljev, kar pomeni, da bo protiuporniško delovanje sil Isaf uspešno, če bo doseglo zastavljene cilje. Glavni cilj Isafa je zagotoviti varnost in stabilnost v Afganistanu, saj sloni na uresničitvi tega cilja celotno poslanstvo sil Isaf. Na podlagi te ocene lahko izpeljemo definicijo, da je protiuporniško delovanje sil Isaf uspešno, če uspe zagotoviti stabilno in varno okolje. Vendar nam analiza podatkov pokaže, da gredo trendi v Afganistanu v nasprotno smer in da Afganistan postaja vse bolj nevaren in nestabilen, saj število incidentov v državi raste iz leta v leto, medtem ko število žrtev med pripadniki mednarodnih sil in med lokalno populacijo neprestano narašča. Zato lahko sklenemo, da je protiuporniško delovanje sil Isaf neuspešno.

Potrditev obeh izvedenih hipotez, sklepi o doseganju ciljev sil Isaf v Afganistanu in njihovi odvisnosti od protiuporniškega delovanja ter potrditev domneve o neuspešnosti protiuporniškega delovanja sil Isaf pomenijo, da nam na poti k verifikaciji glavne hipoteze manjka le še rezultat analize vzrokov za neuspešnost protiupornišstva. Ta nam razkrije, da je protiuporniško delovanje sil Isaf neuspešno zaradi asimetričnega vojskovanja upornikov in to tako z vidika doseganja ciljev kot tudi z vidika centra gravitacije. Na podlagi teh ugotovitev lahko zaključimo, da se je glavna hipoteza v celoti potrdila.

Isaf ima v svojih lastnih smernicah za protiuporniško delovanje zapisano, da je varnost lokalnega prebivalstva na prvem mestu. Analiza podatkov iz Afganistana nam pokaže, da Isafu skupaj z afganistanskimi varnostnimi silami ni uspelo zagotoviti varnosti afganistanskega prebivalstva in stabilnosti v državi. Poleg tega je Isaf pričel s prenosom odgovornosti afganistanskim varnostnim silam in s postopnim umikom iz Afganistana. Kaj Isaf s tem sporoča afganistanskim prebivalcem in to po najbolj katastrofalnem letu od začetka njegovega delovanja v Afganistanu, je povsem legitimno vprašanje, na katero lahko odgovori samo čas. Ali je to tiho priznanje neuspeha Isafa ali pa je general Petraeus postavil temelje, na katerih bo general Allen v prihodnosti vendarle lahko zgradil zgodbo o uspešnem poslanstvu sil Isaf in s tem srečnejši prihodnosti nemirnega Afganistana?

9 LITERATURA

Abreu, Sean. 2010. *The Insurgency in Afghanistan: Understanding the Nature of the Threat*. Dostopno prek: <http://www.suite101.com/content/the-insurgency-in-afghanistan-a186990> (28. maj 2011).

Afghanistan Conflict Monitor. 2011. Dostopno prek: <http://www.conflictmonitors.org/countries/afghanistan/facts-and-figures/violent-incidents> (13. avgust 2011).

Ancker, Clinton J. 2003. Doctrine for Asymmetric Warfare. *Military Review*, July-August 2003 (18-25). Dostopno prek: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/milreview/ancker.pdf> (20. julij 2011).

ACO - Allied Command Operations. 2011. Operations. Dostopno prek: <http://www.aco.nato.int/operations.aspx> (5. maj 2011).

AJP 3.4.4 Allied Joint Publication for Counterinsurgency (COIN). 2008. Nato. Land Operations Working Group.

AJP-5 Zavezniška združena doktrina za operativno načrtovanje. 2006. Ljubljana: Ministrstvo za obrambo.

Burke, Jason. 2009. *Nato figures show surge in Afghanistan violence*. Dostopno prek: <http://www.guardian.co.uk/world/2009/jan/31/afghanistan-nato-violence> (13. avgust 2011).

COPD VI.0 Allied Command Operations Comprehensive Operations Planning Directive. 2010. Supreme Headquarters Allied Power Europe, Belgium.

Delo. 2011. Petraeus predal poveljevanje silam v Afganistanu. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/petraeus-predal-poveljevanje-silam-v-afganistanu.html> (5. avgust 2011).

Drougos, Athanasios. 2011. AFPAC-new trends/options for Afghanistan. Prosojnice s predavanja avtorja. Maribor, 22. marec 2011.

Državni zbor Republike Slovenije. 2003. *Zakon o tajnih podatkih*. Uradni list RS št. 135. Ljubljana. Dostopno prek: http://zakonodaja.gov.si/rpsi/r03/predpis_ZAKO2133.html (19. maj 2011).

Dupuy, Trevor, ur. 1993. *International Military and Defence Encyclopedia*. Volume 3. Washington; New York: Brassey's.

FM 3-24 Counterinsurgency. 2006. Department of the Army. Dostopno prek: http://usacac.army.mil/cac2/coin/repository/FM_3-24.pdf (25. maj 2011).

Furlan, Branimir. 2006a. *Bojno delovanje: skripta*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.

--- 2006b. *Vojaška doktrina*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.

Global Security. 2011. Operation Enduring Freedom – Afghanistan. Dostopno prek: <http://www.globalsecurity.org/military/ops/enduring-freedom.htm> (5. avgust 2011).

iCasualties. 2011. Operation Enduring Freedom. Dostopno prek: <http://icasualties.org/oef/> (5. avgust 2011).

Isaf. 2011a. Mission. Dostopno prek: <http://isaf.nato.int/mission> (24. junij 2011).

--- 2011b. Troop numbers and contributions. Dostopno prek: <http://www.isaf.nato.int/troop-numbers-and-contributions/index.php> (5. avgust 2011).

--- 2011c. History. Dostopno prek: <http://www.isaf.nato.int/history.html> (13. avgust 2011).

Ivanko, Štefan. 2004. *Temelji organizacije*. Ljubljana: Fakulteta za upravo.

Ivanuša, Teodora, Podbregar, Iztok. 2008. *Terorizem in jedrska, radiološka, kemična ter biološka obramba*. Ljubljana: Poveljstvo za doktrino, razvoj, izobraževanje in usposabljanje.

Johnson, Thomas H., in M. Chris Mason. 2007. *Understanding the Taliban and Insurgency in Afghanistan*. Dostopno prek:

<http://www.nps.edu/programs/ccs/docs/pubs/understanding%20the%20taliban%20and%20insurgency%20in%20afghanistan.pdf> (20. julij 2011).

Jones, Seth G. 2008. *The Rise of Afghanistan's Insurgency*. Dostopno prek: http://belfercenter.ksg.harvard.edu/files/IS3204_pp007-040_Jones.pdf (28. maj 2011).

Kilcullen, David. 2006. *Twenty-Eight Articles, Fundamentals of Company-level Counterinsurgency by David Kilcullen*. Edition 1, marec 2006. Dostopno prek: http://usacac.army.mil/cac2/coin/repository/28_Articles_of_COIN-Kilcullen%28Mar06%29.pdf (20. maj 2011).

--- 2007. *COIN Seminar with dr. David Kilcullen*. Dostopno prek: <http://smallwarsjournal.com/reference/counterinsurgency.php> (20. maj 2011).

--- 2009. *The Accidental Guerrilla*. New York: Oxford.

Lind, William S. 2009a. *On war. 324: O=W*. 4. december, 2009. Dostopno prek: <http://globalguerrillas.typepad/lind> (15. maj 2011).

--- 2009b. *On war. 325: How the Taliban Take a Village*. 7. december, 2009. Dostopno prek: <http://globalguerrillas.typepad/lind> (15. maj 2011).

--- 2009c. *On war. 326: Finis*. 14. december, 2009. Dostopno prek: <http://globalguerrillas.typepad/lind> (15. maj 2011).

Mattis, James. 2006. *Small-Unit Leaders Guide to Counterinsurgency*. United States Marine Corps.

McKenzie, Kenneth F. Jr. 2000. *The revenge of the Melians: Asymmetric Threats and the Next QDR*. Washington: Institute for National Strategic Studies, National Defense University. Dostopno prek: <http://www.au.af.mil/au/awc/awcgate/ndu/mcnair62.pdf> (5. junij 2011).

MMC RTV SLO. 2011a. General Petraeus se je tudi uradno poslovil od Afganistana. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/general-petraeus-se-je-tudi-uradno-poslovil-od-afganistana/262194> (20. julij 2011).

--- 2011b. Samomorilci morili na jugu Afganistana. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/samomorilci-morili-na-jugu-afganistana/262930> (5. avgust 2011).

--- 2011c. Talibani začeli spomladansko ofenzivo z napadi v Kandaharju. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/svet/talibani-zaceli-spomladansko-ofenzivo-z-napadi-v-kandaharju/256970> (5. avgust 2011).

Možina, Stane. 2002. *Management: nova znanja za uspeh*. Radovljica: Didakta.

Nath, Sushmita. 2008. Afghanistan: No Sign of End to Instability. *ORF Discourse* 3 (1): 1-3. Dostopno prek: http://www.observerindia.com/cms/export/orfonline/modules/orfdiscourse/attachments/afghanistan_1201768744429.pdf (13. avgust 2011).

Nato. 2003. Isaf – Nato v Afganistanu. Dostopno prek: <http://nato.gov.si/slo/nato/isaf> (19. maj 2011).

--- 2011. NATO's role in Afghanistan. Dostopno prek: http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_8189.htm (24. junij 2011).

Pavič, Lojze. 2009. *Terorizem smo ljudje: Kako razumeti sodobni samomorilski terorizem*. Radovljica: Didakta.

Petraeus, David H. 2010. *COMISAF COIN Guidance*. Dostopno prek: <http://www.isaf.nato.int/the-afghan-hands-blog/commanders-blog/comisaf-guidance-01-aug-2010.html> (25. maj 2011).

Prezelj, Iztok. 2006. Teroristično ogrožanje nacionalne varnosti Republike Slovenije. *Ujma*, 20 (177-181). Dostopno prek: <http://www.sos112.si/slo/t docs/ujma/2006/prezelj.pdf> (20. julij 2011).

Rashid, Ahmed. 2010. *Taliban: the power of militant Islam in Afghanistan and beyond*. London: I. B. Tauris.

Reid, Robert H. 2010. Taliban Insurgency Appears To Be Spreading In Afghanistan. *The Huffington Post*, 26. avgust. Dostopno prek: http://www.huffingtonpost.com/2010/08/26/taliban-insurgency-appear_n_695831.html (28. maj 2011).

Ržen, Jernej. 2005. *Uporaba asimetričnega načina vojskovanja-študija primera Čečenije*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za varnostne vede.

Simončič, Slavica. 2009. *Asimetrično vojskovanje – zgodovinski koncept in sodobni izziv*. Diplomsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Slovar slovenskega knjižnega jezika. 2000. Ljubljana: Slovenska akademija znanosti in umetnosti. Dostopno prek: <http://bos.zrc-sazu.si/sskl.html> (16. maj 2011).

Slovenska vojska. 2010. 14. Slovenski kontingent Isafa prevzel naloge. Slovenska vojska XVIII/18 (9). Ljubljana.

Stanekzai, Mohammad Masoom. 2008. Thwarting Afghanistan's Insurgency. *Special Report*, 212 (9): 1–16. Dostopno prek: <http://www.usip.org/files/resources/sr212.pdf> (28. maj 2011).

Svete, Uroš, Guštin Damijan in Črnčec Damir. 2011. *Asimetrija in nacionalna varnost: od zgodovinskih izkušenj do sodobnih izzivov*. Ljubljana: Defensor.

Svete, Uroš. 2002a. *Vloga in pomen informacijske tehnologije v sodobnem asimetričnem vojskovanju*. Magistrsko delo. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

--- 2002b. *Asimetrično vojskovanje kot sodobni izziv*. Slovenska vojska X/8 (24–25). Ljubljana.

Thornton, Rod. 2007. *Asymmetric warfare: threat and response in the twenty-first century*. Cambridge, Malden: Polity. Dostopno prek: http://www.amazon.com/Asymmetric-Warfare-Threat-Response-Century/dp/074563365X#reader_074563365X (20. maj 2011).

Thruelsen, Peter Dahl. 2010. The Taliban in southern Afghanistan: a localised insurgency with a local objective. *Small Wars and Insurgencies*, 21 (2): 259-277.

Vegič, Vinko. 2005. Vloga Nata v mirovnih operacijah. V *Mirovne operacije in vloga Slovenije*, ur. Ljubica Jelušič, 79–96. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Videmšek, Boštjan. 2011a. Pod žarometom: general David Petraeus. *Delo*, 19. julij. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/pod-zarometom-general-david-petraeus.html> (20. julij 2011).

--- 2011b. Umorjeni župan Kandaharja veljal za naslednika Karzajja. *Delo*, 27. julij. Dostopno prek: <http://www.delo.si/novice/svet/umorjeni-zupan-kandaharja-veljal-za-naslednika-karzajja.html> (5. avgust 2011).

Vuk, Pavel. 2004. Onstran dosega javnih občil in javnosti razvitega sveta: Afganistan. *Slovenska vojska - priloga*, 4 (12). Dostopno prek: http://www.mors.si/fileadmin/mors/pdf/revija_sv/2004/sv04_12_priloga.pdf (25. maj 2011).